

28.

ERGEN GÜNLERİ

"AKRAN ZORBALIĞI"

2 - 4 Kasım 2023

ESKİŞEHİR

Ramada Plaza

SEMPOZYUM KİTAPÇIĞI

2 - 4 KASIM 2023 | ESKİŞEHİR

İçindekiler

Sempozyum Bilgileri

3

Kurullar

7

Sempozyum Programı

11

Konuşma Özetleri

17

Poster Özetleri

41

SEMPOZYUM BİLGİLERİ

Davet

Değerli meslektaşlarımız,

Her yıl düzenlenen **Ergen Günleri Sempozyumu**'nun yirmi sekizincisini “**Akran Zorbalığı**” teması ile bu yıl Eskişehir’de gerçekleştireceğiz. Bilimsel ve sosyal açıdan sizleri mutlu edecek, hep birlikte olacağımız bu sempozyuma sizleri davet etmekten mutluluk ve onur duyarız.

Çocuk ve ergenlik döneminde sıkça rastlanan zorbalık, bir birey ya da bir grubun nispeten daha güçsüz olana bilinçli olarak tekrarlayan şekilde agresif davranışlar sergilemesidir. Ergenlik dönemi; biyolojik, fizyolojik ve ruhsal gelişimin hızlı seyrettiği, ancak bir o kadar da bireyin kırılgan olduğu dönemlerden biridir. Bu dönemde yaşanan akran zorbalığı, ergenlerin fiziksel ve ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkileyebileceği gibi, sosyal ve eğitim yaşamında da aksaklıklara yol açmaktadır. Bu alanda yapılan araştırmaların artması, konunun gün geçtikçe ülkemizde ve dünyada önem kazandığını göstermektedir. Etkinliğimiz kongreye katılacak olan başta Ruh Sağlığı asistan ve uzman hekimleri olmak üzere alanda çalışan çeşitli meslek gruplarından bireylerin akran zorbalığı açısından donanımlı olmasını amaçlamaktadır. Ayrıca sempozyumda farklı disiplinlerden konukların yer alacağı forumlar ve paneller ile akran zorbalığı ile ilgili görüşler ve çözüm önerilerinin ortaya konması hedeflenmektedir.

Eskişehir’de ergen ruh sağlığı alanındaki bilimsel gelişmeler ışığında, konusunda deneyimli konuşmacılar tarafından yapılacak olan sunumlarla ve interaktif oturumlarla bilgilerimizi güncellemeyi ve deneyimlerimizi birbirimizle paylaşmayı hedefliyoruz. Tüm meslektaşlarımızı, ruh sağlığı çalışanlarını ve gençlerle çalışan profesyonelleri **2-4 Kasım 2023** tarihleri arasında **Eskişehir’de** gerçekleştirmeyi planladığımız kongremize davet ediyoruz.

Saygılarımızla...

Düzenleme Kurulu Adına,
Sempozyum Eş Başkanları
Prof. Dr. Füsün Çuhadaroglu
Doç. Dr. Murat Eyüboğlu

Poster

28.
ERGEN GÜNLERİ

"AKRAN ZORBALIĞI"

2 - 4 Kasım 2023

ESKİŞEHİR

Ramada Plaza

TÜBİTAK

ergen-gunleri.com

Organizasyon

Düzenleyici Kurumlar

Destekleyenler

*Bu sempozyum. TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Tarih & Yer

2 - 4 Kasım 2023
Ramada Plaza by Wyndham Eskişehir
Tepebaşı/Eskişehir

Dijital Erişim

ergen-gunleri.com

cogepder.org.tr

ergengunleri2023@gmail.com

@cocukergenkongre

KURULLAR

Sempozyum Başkanları

**Prof. Dr.
Füsun Çuhadaroğlu**

*Hacettepe Üniversitesi
Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı
ve Hastalıkları AD.*

*Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi
Derneği Ergen Komisyonu Başkanı*

**Doç. Dr.
Murat EYÜBOĞLU**

*Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı
ve Hastalıkları AD.*

Düzenleme Kurulu

Sekreter

Doç. Dr. Damla EYÜBOĞLU

Üyeler

Prof. Dr. Devrim AKDEMİR
Prof. Dr. Bedriye ÖNCÜ ÇETİNKAYA
Prof. Dr. Özlem ÖZEL ÖZCAN
Prof. Dr. Figen ÇOK
Doç. Dr. Zeynep TÜZÜN GÜN
Doç. Dr. Esra DEMİRCİ
Doç. Dr. Didem Behice ÖZTOP
Doç. Dr. Esra ÇÖP
Doç. Dr. Burçin ÇOLAK
Öğr. Gör. Dr. Kevser NALBANT
Öğr. Gör. Dr. Cihan ASLAN
Uzm. Dr. Candan TAŞKIRAN
Dr. Psk. R. Neslihan RUGANCI

Organizasyon & Teknik Planlama

Dr. Süleyman Emre ÖZYÜREK

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Füsün ÇETİN ÇUHADAROĞLU

Prof. Dr. Bedriye ÖNCÜ ÇETİNKAYA

Prof. Dr. Figen ÇOK

Prof. Dr. Devrim AKDEMİR

Prof. Dr. Özlem ÖZEL ÖZCAN

Prof. Dr. Aysun DOĞAN

Prof. Dr. Metin PIŞKİN

Prof. Dr. Didem Behice ÖZTOP

Doç. Dr. Esra DEMİRCİ

Doç. Dr. Zeynep TÜZÜN GÜN

Doç. Dr. Esra ÇÖP

Doç. Dr. İbrahim TANRIKULU

Doç. Dr. Saniye Tülin FİDAN

Doç. Dr. Murat EYÜBOĞLU

Dr. Psk. Neslihan RUGANCI

SEMPOZYUM PROGRAMI

Sempozyum Programı

2 Kasım 2023 Perşembe

08.30-09.30 *Kongre Kayıt*

09.30-10.00 *Açılış*

10.00-10.30 *Ara*

10.30-12.00 *Panel*

Can Cana, Kalp Kalbe Gelişim ve Arkadaşlık
Oturum başkanı: Prof. Dr. Saynur Canat

- Prof. Dr. Füsun Çuhadaroğlu: Psikodinamik Gelişim Boyutunda Akran İlişkileri ve Zorbalık
- Prof. Dr. Figen Çok: Sosyal-duygusal Gelişim Çerçevesinde Ergenlerde Akran Zorbalığı
- Psk. Dr. Neslihan Rugancı: Ayrımcılık ve Zorbalığın Gelişimsel Döngüleri

Sempozyum Programı

2 Kasım 2023 Perşembe

12.00-13.15 *Öğle Arası*

13.15-14.45 *Panel*

Okullarda Akran Zorbalığı ve Önlenmesi
Oturma Başkanı: Doç. Dr. Psk. Zeynep Tüzün

- Prof. Dr. Metin Pişkin: Okullarda Akran Zorbalığı: Önleme Ve Baş Etme Stratejileri
- Prof. Dr. Aysun Doğan: Okul Temelli Akran Zorbalığı Programlarının Etkililiği
- Dr. Merve Ökten (Milli Eğitim Uzmanı), Dr. Duygu Çavdar Yağan (Milli Eğitim Uzmanı): Milli Eğitim Bakanlığının Akran Zorbalığına Yönelik Farkındalık Çalışmaları ile Önleme ve Müdahale Odaklı Psikoeğitim Programları

14.45-15.15 *Ara*

15.15-16.30 *Çevrimiçi Konferans*

Olweus Akran Zorbalığı Önleme Programı
Oturma Başkanı: Doç. Dr. Murat Eyüboğlu

- Konuşmacı: Jane Riese, L.S.W. Safe and Humane Schools, Clemson University

16.30-17.30 *Poster Sunumları*

Fiziksel olarak yapılacaktır.

Sempozyum Programı

3 Kasım 2023 Cuma

09.00-10.30

Panel

Ergenlik Döneminde Siberzorbalık

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Devrim Akdemir

- Doç. Dr. Damla Eyüboğlu: Siberzorbalık Risk Faktörleri ve Etkileri
- Doç. Dr. Bircan Ergün Başak: Türkiye'de Ortaokul Öğrencilerinde Siberzorbalığın Yaygınlığı
- Prof. Dr. İbrahim Tanrikulu: Ergenlik Döneminde Siberzorbalık: Güncel Gelişmeler ve Uygulamaya Dönük Çıkarımlar

10.30-11.00

Ara

11.00-12.45

Panel

Akran Zorbalığı ve Psikopatoloji

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Bedriye Öncü

- Prof. Dr. Özlem Özcan: Akran Zorbalığından Psikopatolojiye Giden Nörobiyolojik Yol
- Doç. Dr. Selma Tural Hesapçioğlu: Zorbalığa Maruz Kalan Bireylerde Psikopatoloji
- Prof. Dr. Pınar Vural: Zorbalığı Gerçekleştiren Bireylerde Psikopatoloji
- Doç. Dr. Murat Eyüboğlu: Zorbalığın Gelecek İzdüşümü

Sempozyum Programı

3 Kasım 2023 Cuma

12.45-14.00	Öğle Arası	
14.00-15.30	Gençlik Forumu	Oturum Başkanları: Prof. Dr. Füsun Çuhadaroğlu, Doç. Dr. Murat Eyüboğlu
15.30-16.00	Ara	
16.00-17.30	Vaka Oturumu	Tartışmacı Oturum Başkanları: Prof. Dr. Füsun Çuhadaroğlu, Prof. Dr. Bedriye Öncü, Prof. Dr. Didem Behice Öztop Sunucu: Arş. Gör. Dr. Onur Oktay Dağlı
19.30-21.30	Kokteyl	Ramada Plaza By Wyndham Eskişehir

Sempozyum Programı

4 Kasım 2022 Cumartesi

09.30-11.00

Panel

Ülkemizde Çeşitli Gruplarda Akran Zorbalığı

Oturum Başkanları: Doç. Dr. Damla Eyüboğlu

- Prof. Dr. Senem Başgül: Zihinsel Engelli ve Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklarda Akran Zorbalığı
- Doç. Dr. Tülin Fidan: Dil ve Konuşma Bozukluğu Olan Çocuklarda Akran Zorbalığı
- Burak Karakaya (Eksi 25 Derneği Başkanı): Göç ve Akran Zorbalığı
- Dr. Öğr. Üyesi Seçil Gönültaş: Akran Zorbalığında Tanıkların Rolü

11.00-11.30

Ara

11.30-12.00

Kapanış

ÖDÜL TÖRENİ (Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği tarafından ödül verilecektir.)

KONUŞMA ÖZETLERİ

Prof. Dr. Figen Çok

Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik
ve Psikolojik Danışmanlık Programı

SOSYAL DUYGUSAL GELİŞİM ÇERÇEVESİNDE AKRAN ZORBALIĞI

Çocuk ve ergenler arasında akran zorbalığı çalışmaları daha çok yaygınlık, etkiler ve nedenler konularına odaklanmaktadır. Sosyal duygusal gelişim temelindeki değerlendirmeler sınırlı kalmaktadır. Bu amaçla bu çalışmada psikososyal gelişim bağlamında akran zorbalığı konusunda bazı değerlendirmeler yer almaktadır. Bunlardan ilki Erikson'un psikososyal gelişim kuramı temelinde yapılan bir değerlendirme yer almaktadır. Erikson'un kuramında ilkokul çağına ve ergenlik dönemine karşılık gelen gelişimsel krizler zorbalığın anlaşılması açısından çok önemlidir. Bu amaçla "Çalışkanlığa karşı aşağılık duygusu" ve "Kimlik duygusuna karşı rol karışıklığı" krizleri açısından değerlendirilmektedir. İkinci olarak, arkadaşlık ilişkileri çerçevesinde arkadaşlık ilişkilerindeki takılma, uğraşma, şakalaşma ile akran zorbalığı arasındaki ilişkilere değinilecek ve konuya ilişkin araştırmalardan söz edilecektir. Arkadaşlık ilişkilerinde gözlenen bu tür takılmalarla alay etme ve zedeleyici potansiyel arasındaki bağlantılara dikkat çekilecek ve konu ergenlerde akran zorbalığı açısından ele alınacaktır. Son olarak, akran zorbalığında ihmal edilen bir boyut olarak ergenlerde akran zorbalığında ön yargı ve ayrımcılığın rolü ele alınacak ve kısaca ırkçılık, zenofobi, nepotizm, sexism, lookizm, agizm, homofobi gibi farklı ayrımcılık türlerinin önemine ve ergenlerin yaşamındaki yerine yer verilecektir. Araştırmaların bu tür sosyal psikolojik temellerdeki kavramsallaştırmaların akran zorbalığının anlaşılması açısından kullanılması ve sosyal duygusal gelişim temelindeki araştırmaların artması ve önleme çalışmalarında bu tür içeriklere yoğunlaşılması önemli görünmektedir.

Psk. Dr. Neslihan Rugancı

Serbest Psikolog

AYRIMCILIK VE ZORBALIĞIN GELİŞİMSEL DÖNGÜLERİ

“Zorba” ve “kurban”ın gelişimsel dinamikleri, “Duygu Kuramcıları”, suçla çalışan araştırmacılar ve Psikanilitik Kendilik Psikolojisinin ortak perspektifinden bakarak değerlendirilmiştir. Saldırganlık şemsiyesi altında değerlendirilen zorbalık “utancın” çekirdeğinden beslenir. Erken dönem gelişimde kendiliknesnesi işlevlerinin bu gelişimde etkisi vardır. Kendiliğe entegre edilmemiş, patolojik Utancın tohumları erken gelişim sürecinde atılır ve ayrıştırıcı kültürel kodlarla oldukça sınıfsal ve kültürel *bir deneyim olarak pekişerek katmerlenir. Kendiliğe nüfuz eden bu duygulanım haliyle narsisistik yapılanma ile bağlantılıdır. “Utanç” dinamikleri hem kurban hem de zorba için geçerlidir, ancak farklı dışavurumlara sahiptir.

Prof. Dr. Metin Pişkin

Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi,
Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü Anabilim Dalı

OKULLARDA AKRAN ZORBALIĞI: ÖNLEME VE BAŞ ETME STRATEJİLERİ

Okullarda yaşanan yaygın sorunlardan biri olan akran zorbalığı, bir ya da daha fazla öğrencinin fiziksel veya psikolojik olarak kendilerinden daha güçsüz öğrencileri fiziksel, sözel veya psikolojik olarak rahatsız etmesi ile sonuçlanan bir saldırganlık türüdür. Bir söz ya da eylemin zorbalık olarak adlandırılabilmesi için, zorbalık yapanın mağdurdan daha güçlü olması, süreklilik özelliği taşıması (haftada bir veya ayda en az 2-3 kere tekrarlanıyor olması), eylemin kasıtlı yapılıyor olması, mağdurun bu söz ve eylemlerden rahatsız olması ancak kendisini koruyamayacak durumda olması gerekir.

Akran zorbalığı, tekme atma, tokat vurma, itme, çekme gibi fiziksel; sataşma, alay etme, dalga geçme, kızdırma, hoşla gitmeyen isimler takma, küçük düşürücü sözler söyleme gibi sözel; dedikodu ve söylenti çıkarıp yayma, arkadaş grubundan dışlayarak yalnızlığa terk etme gibi dolaylı, para veya diğer eşyalarını zorla alma, almakla tehdit etme, eşyalarına zarar verme gibi davranışsal olarak ortaya çıkabilmektedir. Akran zorbalığı ayrıca cinsel amaçlı dokunma, sarkıntılık yapma, cinsel anlamı olan el, kol veya göz hareketleri yapma, cinsel çağrışımlı olan sözcüklerle hitap etme gibi cinsel bağlamda da gerçekleşebilir. Ayrıca akran zorbalığı geleneksel olarak yüz yüze yaşanabileceği gibi teknolojinin gelişmesiyle birlikte dijital ortamlarda da yaygın bir biçimde gerçekleşebilmektedir. Zorbalığın Olumsuz Etkileri Zorbalık olgusu tüm öğrencileri olumsuz etkilemektedir. Zorbalığa uğrayan öğrenciler, kaygı, kızgınlık ve çaresizlik duyguları yaşamakta, okula gitmekten korkmakta, okul sevgileri azalmakta, okula gitmek istememektedirler. Devamsızlığın artması genellikle akademik başarının düşmesine de sebep olmaktadır. Zorbalık bazı kronik hastalıklara sebep olmakta, nadiren de olsa intihara kalkışmaya neden olabilmektedir. Bu tür davranışlara maruz kalmanın etkisiyle öğrencilerin özsaygıları düşmekte, kendilerini değersiz hissetmektedirler. Bazen çocukluk yıllarında yaşanan bu zorbaca davranışların psikolojik ve sosyolojik etkilerinin yıllarca sürdüğü, yetişkinliğe bile taşındığı görülmektedir. Akran zorbalığının olumsuz etkisi sadece mağdurları etkilememekte, aynı zamanda zorbalık yapmayı alışkanlık haline getiren öğrencileri de olumsuz etkilemektedir. Bazı araştırma bulgularına göre okul yıllarında zorbalık yapan öğrencilerin büyüdüklerinde suç işleme ve mahkemelik olma olasılıkları diğer öğrencilerden dört kat daha fazladır.

Prof. Dr. Metin Pişkin

Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi,
Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü Anabilim Dalı

Bu nedenle akran zorbalığı sadece mağdur öğrencileri değil, aynı zamanda zorba öğrencilerin gelişimini de olumsuz etkilemektedir. Şiddet ve zorbalık olgusu yüzyıllardır var olmasına, hatta insanlık tarihi kadar eski olmasına karşın, uzun yıllar okullarda ciddi bir sorun olarak algılanmamış, zararları fazla önemsenmemiş, hatta büyüme ve gelişmenin bir parçası olarak kabul edilmiştir. Zorbalığın önlenmesi veya azaltılması için okulda aşağıdaki önlemler alınmalıdır:

- Öğrenciler, öğretmenler, veliler, hatta kantin görevlileri ile okul servisi sürücüleri de eğitilmeli, zorbalığa ilişkin farkındalıkları ve duyarlılıkları artırılmalıdır.
- Sadece akademik başarıya değil, aynı zamanda karakter eğitimine de önem verilmeli, çocuklara erken yaşlardan itibaren olumlu değerler kazandırılmalıdır.
- Zorbaca söz ve eylemlerin kabul edilemez olduğunun altı çizilmeli, zorbalığa sıfır tolerans tanınmalıdır.
- Öğrencilere saldırganlık yerine kullanabilecekleri alternatif davranışlar öğretilmelidir.
- Zorbalıkla başedebilmek için gerekli önlemleri de içeren okul kuralları geliştirilmeli, bu sürece öğrencilerin de katılması sağlanmalıdır.
- Saldırgan çocuklar için müdahale programları geliştirilmeli, bu programlarda öfke kontrolü, stres yönetimi, empati, kendini denetleme stratejileri, çatışma çözme ve sosyal beceri eğitimi gibi konulara yer verilmelidir.
- Kendilerini yeterince koruyamayan öğrencilerin kaçınma ve geri çekilme davranışlarının yerine zorbaya medeni ölçülerde dur diyebilecek atılganlık becerileri kazandırılmalıdır. Bu kapsamda sorun çözme becerileri, iletişim becerileri gibi sosyal beceriler kazandırılmalıdır.
- Okul çevresinde ve okulda zorbalık eylemlerinin en sık yaşandığı yerlerde güvenlik için ek önlemler alınmalıdır. Özellikle nöbetçi öğretmenlerin bu bölgeleri sık sık kontrol etmesi sağlanmalıdır.
- Okulda sosyal, kültürel ve sportif etkinliklere olabildiğince fazla yer verilmelidir.

Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de zorbalık olgusuna ilişkin pek çok yanlış algı, inanç ve düşünce mevcuttur. Ülkemizde zorbalığı büyüme ve gelişmenin doğal bir parçası olarak gören, zorbalığın bireyleri güçlendirdiğine inanan, toplumun zorbalar gibi güçlü ve sağlam bireylere ihtiyacı olduğunu düşünen, zorbaları adaletin sağlanmadığı durumlarda adalet dağıtan kimseler olarak gören insanların sayısı pek de az değildir. Zorbalıkla etkin bir biçimde mücadele ederken, diğer stratejilerin yanında bu yanlış algı ve düşünceleri de değiştirmek zorundayız. Unutmayalım ki, yanlış düşünceleri değiştiremediğimiz sürece yanlış davranışları da değiştirmeyiz.

Prof. Dr. Aysun Doğan

Ege Üniversitesi Gelişim Psikolojisi
Anabilim Dalı

OKUL TEMELLİ AKRAN ZORBALIĞI PROGRAMLARININ ETKİLİLİĞİ

ViSC Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi Programı, Avusturya'da geliştirilmiş olup akran zorbalığını önlemeye yönelik, kanıta dayalı ve bütüncül okul yaklaşımını benimseyen bir programdır. Programın amacı öğrencilerin sosyal ve iletişim becerilerini güçlendirerek okullardaki saldırgan davranışları azaltmaktır. Toplam 13 üniteden oluşan programda her ünite belirli bir amaç doğrultusunda hazırlanmış olup bireysel çalışma, grup çalışması ve interaktif oyunlardan oluşmaktadır. Her ünite haftada bir veya iki haftada bir olacak şekilde ardışık iki ders saati boyunca işlenir.

ViSC programının Türkiye'deki uyarlama çalışması ilkökul ve ortaokul öğrencileri ile yürütülmüştür. İlk uygulamada sınıf öğretmenleri programı uygulamışlardır. Araştırma sonucunda müdahale ve kontrol grupları arasında zorbalık yapma ve zorbalığa maruz kalma puanları açısından bir fark bulunamamıştır. Ancak müdahale grubunun, son test ve 6 ay sonra alınan takip ölçümlerinde zorbalık yapma ve maruz kalma davranışlarında belirgin bir düşüş gözlenmiştir.

İkinci uygulamada doktora öğrencileri programı uygulamışlardır. Araştırma sonuçları, kontrol grubuna kıyasla, müdahale grubundaki öğrencilerin davranış sorunlarının azaldığını, akran ilişkilerinin olumlu yönde değiştiğini ve sınıf arkadaşlarına olan bağlılık düzeylerinin ise arttığı göstermektedir. Öğretmen bildirimine göre ise müdahale grubundaki öğrencilerin gösterdiği araçsal ve tepkisel saldırganlık puanlarında düşüş olduğu, duygu düzenleme becerilerinin ve gösterdikleri olumlu sosyal davranışların ise arttığı görülmüştür.

Sonuç olarak, ViSC programı ülkemizde uygulanan okul temelli, kanıta dayalı ve bütüncül okul yaklaşımına sahip ilk müdahale programı olma özelliğini taşımaktadır. Bu program ile birlikte öğrenciler, aileler ve tüm okul personelinin şiddeti önleme konusunda bilinçlenmesiyle birlikte toplumsal farkındalık sağlanmasının mümkün olacağı düşünülmektedir.

Dr. Merve Ökten, Dr. Duygu Çavdar Yağan

Milli Eğitim Uzmanı

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞININ AKRAN ZORBALIĞINA YÖNELİK FARKINDALIK ÇALIŞMALARI İLE ÖNLEME VE MÜDAHALE ODAKLI PSİKOEĞİTİM PROGRAMLARI

Akran zorbalığını önlemek ve akran zorbalığı ile baş etmek amacıyla Millî Eğitim Bakanlığının (MEB) gelişimsel-önleyici ve iyileştirici rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri kapsamında okullarda çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Bu kapsamda, öğrencilerin duygusal ve bilişsel gelişimlerini desteklemek amacıyla gelişim dönemleri de dikkate alınarak tüm eğitim kademeleri için çeşitli psikoeğitim programları ve materyaller geliştirilmiştir. Bu programlar, öğrencilerin duygusal farkındalıklarını geliştirmelerine yardımcı olmakta ve olumlu sosyal beceriler kazanmalarını teşvik etmektedir. MEB ve UNICEF iş birliğinde "Zorlayıcı Yaşam Olaylarında Psikoeğitim Projesi" kapsamında akran zorbalığı ve siber zorbalık konularında psikoeğitim programları hazırlanmış, rehber öğretmenler/psikolojik danışmanlar için el kitapları yayımlanmıştır. Bu programlar ile okul öncesi, ilkököl, ortaokul ve lise kademelerindeki öğrencilerde akran zorbalığı konusunda farkındalık kazandırmak amaçlanmıştır. Uygulanan farkındalık programları sonrasında ise, akran zorbalığına uğrayan öğrencilerin baş etme becerilerini geliştirmeye yönelik her kademeye özgü psikoeğitim programları geliştirilmiştir. Aynı zamanda proje kapsamında rehber öğretmen/psikolojik danışmanların okullarında çalışan öğretmenlere ve velilere bilgi vermeleri için çeşitli içerikler oluşturulmuş ve okullarda yaygınlaştırılmıştır. . Proje kapsamında okul öncesi ve ilkököl öğrencilerine yönelik etik değerler, arkadaşlık ilişkileri, sosyal beceriler gibi konularda öğretici ve ilham verici hikâye kitapları ("Dostluk Kazansın", "Maymun Mini Zor Durumda", "Alican'ın Ne Derdi Var", "Konuşarak Anlaşabiliriz" gibi) basılmıştır. Bu hikâye kitapları, öğrencilere akran zorbalığını fark etme, önleme, hak savunuculuğu, yardım arama gibi önemli bilgilendirmelerin yanı sıra okuma alışkanlığı kazandırmayı da amaçlamaktadır.

Dr. Merve Ökten, Dr. Duygu Çavdar Yağan

Milli Eğitim Uzmanı

Hikâye kitapları, çeşitli yaş gruplarına yönelik olarak tasarlanmıştır ve öğrenciler bu hikâye kitapları aracılığıyla farklı karakterlerin yaşadığı deneyimler üzerinden akran zorbalığı konularını anlayabilmektedirler. Projede siber zorbalık konusu ayrı olarak ele alınmış, farkındalık ve psikoeğitim programları hazırlanarak öğrencilerin teknolojinin olumlu ve olumsuz özelliklerini ayırt etmeleri, siber zorbalık kavramını tanımaları ve siber zorbalık davranışları hakkında bilgilenmeleri, siber zorbalığın duygu, düşünce, akademik başarı, arkadaşlık ve aile ilişkileri üzerindeki etkilerini öğrenmeleri ve buna uygun davranışlar geliştirmeleri üzerine çalışılmıştır. Psikoeğitim programları öğrencilerin çevrim içi ortamda herhangi birine zarar vermeme, mağdur olmama ve çevrim içi ortamda yaşananların farkında olmaları ile ilgili çeşitli etkinliklerden oluşmaktadır. Küçük yaş grubu çocuklar için de siber zorbalıkla ilgili hikâye kitapları yayınlanmıştır. Sözü edilen programlar MEB'e bağlı okullarda uygulanmaktadır ve materyallerin tamamı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün resmî web-sitesinde yayımlanmıştır (<https://orgm.meb.gov.tr/www/akran-zorbaligi/icerik/2085>).

Doç. Dr. Damla Eyüboğlu

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Çocuk ve Ergen
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

SİBERZORBALIK RİSK FAKTÖRLERİ VE ETKİLERİ

Son birkaç on yılda internet, insanların günlük yaşamlarının ayrılmaz bir parçası haline geldi ve her yaş grubundan insanın çeşitli biçimlerde çevrimiçi platformlara katılmasını oldukça yaygın hale getirdi. Özellikle diğer yaş grupları ile karşılaştırıldığında ergenlerin çevrimiçi etkinliklere katılımları oldukça ön plana çıkmaktadır. Bu durum birçok fayda yanında gençler için önemli riskleri de beraberinde getirmektedir. Bunlardan en önemlilerinden bir tanesi ise siber zorbalıktır. Siber zorbalık fiziksel ortamda gerçekleştirilen zorbalık türlerine benzemektedir. Temel fark internet veya cep telefonu gibi sanal iletişimin gerçekleşebildiği bilgi ve iletişim teknolojilerinin aracı olarak kullanılmasıdır. Siber zorbalıkta kurbanlar internetten uzak dursa ve cep telefonlarını kapatsa dahi elektronik ortamda kendileri ile ilgili saldırıları engelleyememektedir. Siber zorbalığı klasik zorbalıktan ayıran ve daha da güçlendiren özellikler; gizlilik, yer ve zaman sınırlamasının olmaması, fiziksel güce ihtiyaç duyulmaması, mağdura kolay ulaşılabilir olması, etki alanının geniş olması ve teknolojinin imkânlarını kullanarak mağduru kolay bir şekilde baskısı altına alması, siber zorbalığın okul sınırları içinde kalmayıp günün yirmi dört saatinde yapılmasıdır. Siber zorbalık türleri çevrimiçi kavga etme, zarar verme, iftira, başka bir kimliğe bürünme, başkasının bilgilerini internet ortamında izinsiz kullanma, siber taciz ve dışlamadır. Siber zorbalıkta saldırgan ile kurban arasında kişisel bir temas bulunmamasına rağmen, saldırıya uğrayan kişi psikolojik zarar görmektedir. Siber zorbalar, saldırganca davranırlar, madde bağımlısı olabilirler, ebeveynleri ile iletişimleri yetersizdir, intikam alma duygusu taşırlar, okul yaşamları problemlili ve ders notları düşüktür, önyargı ve öfke ile hareket ederler, bilgisayar kullanma becerileri iyidir. Siber zorbaların bu olumsuz özelliklerine rağmen siber zorbalığa maruz kalanlarda da birçok olumsuz özellik görülebilmektedir. Siber zorbalığa maruz kalan kişilerde ise depresyon, suç işleme eğilimi, siber zorba olma, madde kullanımı, hayal kırıklığı, üzüntü, korku, öfke, kaygı, stres, anksiyete, yalnızlık, iletişim kurma zorlukları, arkadaş ilişkilerinde sorunlar yaşama, gergin ve kaygılı olma, kendini kötü, çaresiz ve yalnız hissetme, derse karşı motivasyon kaybı, akademik başarısızlık, okuldan soğuma, okuldan kaçma/okul devamsızlığı ve intihara teşebbüs etmeye kadar varabilen pek çok sorun görülmüştür. Tüm bu veriler ışığında siberzorbalık önemli bir halk sağlığı sorunu haline dönüşmektedir. Bu nedenle önlenmesi konusunda multidisipliner yaklaşımlar gerekmektedir. Öğretmenler, yöneticiler, ruh sağlığı alanında çalışan tüm uzmanlar ve aileler çözüm ve önleme konusunda birlikte hareket etmelidirler.

Doç. Dr. Bircan Ergün Başak

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Anabilim Dalı

TÜRKİYE'DE ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNDE SİBERZORBALIĞIN YAYGINLIĞI

Bu çalışmada siber zorbalığın ergenler arasındaki yaygınlığını ortaya koymak amacıyla TÜBİTAK SOBAG desteği ile gerçekleştirilmiş ve tamamlanmış olan 113 K 170 No'lu TÜBİTAK projesinin sonuçları paylaşılmıştır. Bu araştırma betimseldir. Bu araştırma kapsamında nicel ve nitel veri toplanmıştır. Öncelikle siber zorba olma ve siber mağdur olma ile cinsiyet, sınıf, şehir, bilgisayar sahipliği, İnternet bağlantısı, İnternet'te başkalarıyla tanışıp tanışmama ve sosyal medya kullanımı arasında bir fark olup olmadığını incelemek amaçlanmıştır. Sonrasında odak grup görüşmesi ile ergenlerin siber zorbalık deneyimlerinin derinlemesine incelenmesi hedeflenmiştir. Veriler Adana, Ankara, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Samsun ve Van'ın merkez ilçelerine bağlı devlet okullarında öğrenim gören 7. ve 8. sınıf öğrencilerinden toplanmıştır. Nicel boyutta 711'i (%50.8) kız, 689'u (%49.2) erkek olmak üzere toplam 1400 öğrenciye ulaşılmıştır. Bu katılımcılardan 694'u (%49.2) yedinci sınıf, 706'sı katılımcı (%50.4) sekizinci sınıf öğrencisidir. Nitel boyutta ise 7. ve 8. sınıf öğrencisi 49 (27 kız, 22 erkek) katılımcıdan veri toplanmıştır. Veri toplamak amacıyla Siber Mağdur-Zorba Ölçeği (Çetin, Yaman ve Peker, 2011), bilgi toplama formu ve yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmıştır. Bulgular: Katılımcıların siber zorba olma ve siber mağdur olma puanları arasında anlamlı düzeyde olumlu bir ilişki bulunmaktadır. Siber zorbalığa maruz kalmak cinsiyete göre değişmemekte, ancak siber zorba olmak erkekler lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir. Ayrıca siber zorba ve kurban olma 8. sınıfların, İnternet sahibi olanların, sosyal medya hesabı kullananların ve İnternette tanımadıkları kişilerle arkadaşlık edenlerin lehine anlamlı farklılık göstermiştir. Bu çalışmada siber zorba ve kurban olma düzeyinin en yüksek olduğu il İstanbul, en düşük olduğu il ise Gaziantep'tir. Öte yandan nitel bulgulara göre öğrenciler arasında 5 farklı siber zorbalık statüsü belirlenmiştir. Bunlar Kurban (N=31), Kurbanın olası savunucusu (N=23), Zorba (N=15), Kurbanın savunucusu (N=5) ve Zorbanın gizli destekçisi (N=2)'dir. Katılımcılar en çok sözel zorbalığa maruz kalmıştır. En sık ifade ettikleri duygu ise kaygıdır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre öğrenciler arasında siber zorbalık bir sorun olarak vardır. Buna rağmen siber zorbalık okulda yeterince tartışılan ve etkili müdahale edilen bir konu değildir. Literatürde siber zorbalık konusunda çok sayıda araştırma olmasına karşın, okullarda etkili programlar geliştirme konusunda aynı ölçüde yol alınmadığı söylenebilir. Bundan sonraki araştırmalarda program geliştirme çalışmalarına daha fazla önem verilmesi önerilebilir.

Prof. Dr. İbrahim Tanrıkulu

Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik
Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı

ERGENLİK DÖNEMİNDE SİBERZORBALIK: GÜNCEL GELİŞMELER VE UYGULAMAYA DÖNÜK ÇIKARIMLAR

Bu oturumun amacı, ergenlik döneminde görülen siber zorbalık deneyimlerine yönelik güncel gelişmeleri ve uygulamaya dönük çıkarımları detaylı bir şekilde ele almaktır. İlk olarak, siber zorbalık literatüründe kavramsal ve operasyonel tanımına yönelik güncel değişiklikler ele alınmıştır. Siber zorbalık literatüründe geleneksel zorbalık ve akran zorbalığı, siber zorbalık ve sanal zorbalık, davranışsal ve duygusal bir sorun ve ruhsal ruh sağlığı problemi, zorba, fail, yapan kavramları ve mağdur ve kurban kavramları yeniden değerlendirilmiştir. Siber zorbalığın operasyonel tanımı, 2020 yılında gerçekleşen Dünya Zorbalıkla Mücadele Forum'unun tanımı ele alınarak sunulmuştur. Dünya Zorbalıkla Mücadele Forum'unda bir araya gelen araştırmacılar zorbalığı, belirli bir sosyal ortamdaki hedef olarak seçilen öğrencilere karşı fiziksel, duygusal ve sosyal açıdan zarar veren yüz yüze ve çevrimiçi davranışlar olarak tanımlamışlardır (WABF, 2020). Siber zorbalığı ele almak için kullanılan güncel kuramlar teknolojik çözümler ve yapay zeka çözümleri irdelenmiştir. Siber zorbalık deneyimlerinin çocukluk ve ergenlik dönemindeki riskleri göz önüne alındığında bu iki dönemde dikkat edilmesi gereken konular uygulamacılara dönük olarak tartışılmıştır. Örneğin, siber zorba ve siber mağdur deneyimlerinde cinsiyetin rolü alan yazın dikkate alarak tartışılmıştır ve kız ve erkek çocuklarına yönelik psikolojik yardım hizmetlerinde dikkat edilmesi gereken faktörler ele alınmıştır. Son olarak, siber zorbalık deneyimleri dikkate alındığında meslek elemanları, okul psikolojik danışmanları, psikiyatrlar, psikologlar ve diğer paydaşların yanı sıra öğretmenlere ve ebeveynlere yönelik önleyici ve müdahale edici pratik çözümler ele alınmıştır. Ele alınan konular hem güncel alan yazın hem de güncel uygulamalar ışığında katılımcılara sunulmuştur.

Prof. Dr. Özlem Özcan

İnönü Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

AKRAN ZORBALIĞINDAN PSİKOPATOLOJİYE GİDEN YOL

Akran zorbalığı, çocukluktan ergenliğe ve erişkinliğe uzanan yaşam dönemlerinin tümünde ruh sağlığını olumsuz etkileyen bir durumdur. Akran zorbalığı içinde kurbanlar, zorbalar, kurban-zorbalar ve hatta tanıklık edenler psikopatoloji ile yakından ilişkilidir. En sık çalışılan grup olan kurbanlarda depresyon, anksiyete ve özkiyım riskinin 4-18 kat arttığını gösteren bilgilere sahibiz. Günümüzde giderek artan sıklıkta karşılaştığımız akran zorbalığı ruhsal sorunların yanı sıra bedensel sağlık, ekonomi, sosyal ilişkiler gibi geniş bir alanı etkileyen halk sağlığı sorunudur. Akran zorbalığından psikopatolojiye giden yolda arkadaşlığın besleyici ve koruyucu etkisinin kaybı ile kronik strese maruz kalma kavramlarının en belirleyici etkenler olduğunu düşünebiliriz. Bu sunumda söz edilen iki ana etken özellikle nörobilim çerçevesinden ele alınacaktır. Arkadaşlık kurmak ve sürdürmek özellikle ergenlik döneminin önemli görevlerinden biri olup gelişimi her alanda olumlu olarak etkiler. Diğer yandan kurulan sağlıklı arkadaşlık ilişkileri psikopatolojilere karşı koruyucu ve dayanıklılığı artırıcı bir kalkan oluşturur. Bu alanda yapılan araştırmalar arkadaşlığın ödül-motivasyon sistemi (ventral striatum, ventromedial prefrontal korteks) ve mentalizasyon sistemi (medial prefrontal korteks ve temporoparietal bölge) ile ilişkisini ortaya koymaktadır. Arkadaşlık nöral alarm sistemini düzenler ve bu bölgelerde tonik aktivasyonu artırarak depresyon gibi mental hastalıklardan korur. Diğer yandan akran zorbalığına maruz kalmak bir kronik stres maruziyetidir. Psikolojik stres, kişinin duygusallığını bozan stres olarak algılanan yıkıcı olay ve davranışlar gibi sessiz bir stimula verilen fizyolojik bir yanıttır. Bu durum uyum sağlamak amacı ile nörobilişsel tepkileri tetikler ve bilişsel yeniden değerlendirme başlar. Stresör yeni/şiddetli/kronik ise süreç uyum sağlamak amaçlı başlayan bu süreç maladaptasyon ve psikopatolojiye doğru gider. Kronik stres çerçevesinden bakıldığında, zorbalığın nöroendokrin yanıt, limbik disregülasyon ve emosyon disregülasyonu ve öğrenme, yürütücü işlevler gibi nörobilişsel süreçleri etkilediğine dair bilimsel kanıtlarımız artmaktadır.

Prof. Dr. Özlem Özcan

İnönü Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Nöroendokrin alanda çalışmalar HPA aksı üzerine odaklanmaktadır. Küntleşmiş kortizol yanıtı, atipik kortizol uyanma yanıtı çocuk, ergen ve erişkin yaş grubunda en belirgin sonuçlar olup özellikle erkek çocuklarında daha anlamlıdır. Amigdala aktivitesi ve kortizol yanıtında stresörünzamanlaması önemli rol oynuyor gözükmemektedir. Nöroendokrin yanıtlar inflamasyon kaskatını tetikleyerek beden kitle indeksi, ağrı duyarlılığı ve kalp hastalıklarını artırabilir. Tekrarlayan zorbalık emosyonel işlemelemeyi ve nörobilişsel süreçleri bozabilir. Yürütücü işlevlerin ve emosyonel regülasyonun bozulması da psikopatoloji ile yakından ilişkilidir.

Doç. Dr. Selma Tural Hesapçioğlu

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Çocuk ve
Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

ZORBALIĞA MARUZ KALAN BİREYLERDE PSİKOPATOLOJİ

Çocukluk çağında zorbalığa maruz kalmak, zihinsel işlevleri etkileyen, duygusal gelişimi bozan bir psikososyal stres etkenidir. Zorbalığa maruz kalmanın psikopatoloji ile ilişkisi incelendiğinde, karşımıza konunun iki farklı yönü çıkar. Bunlardan birincisi bireyi zorbalığa uğramaya yatkın hale getirebilme riski olan psikopatolojiler ve ikincisi ise maruz kalınan zorbalıkla ilişkili olarak bireyde ortaya çıkabilen psikopatolojilerdir.

Literatür incelendiğinde dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, davranım bozukluğu, karşıt olma karşı gelme bozukluğu, entelektüel yetersizlik, öğrenme bozuklukları ve ilişkili akademik başarısızlık, Tourette Sendromu, otizm spektrum bozuklukları, depresyon, internet bağımlılığı zorbalığa maruz kalma riskini arttırabileceği bildirilen psikopatolojiler olarak bildirilmektedir.

Bunun yanında, depresyon, anksiyete bozuklukları, organik olmayan psikoz, yeme bozuklukları, sınırda kişilik bozukluğu, madde kullanım bozukluğu, tütün bağımlılığı, duygudurum bozuklukları, panik bozukluk, insomnia zorbalık ile ilişkili olarak bireyde ortaya çıkabilen psikopatolojilerin en sık karşılaşılanlarıdır.

Başta nörogelişimsel psikopatolojiler olmak üzere bazı bozukluklara sahip çocuk ve ergenler, zorbalığa daha fazla maruz kalabilmektedir. Bu özel grupların düzenli izlenmesi, uğranılabilecek zorbalığın erken fark edilip müdahale edilmesi açısından önem taşımaktadır. Zorbalık aynı zamanda, çocuk ve ergenin ruhsal gelişimini etkileyerek bazen kalıcı olabilen psikopatolojilere yol açabilmekte, yaşam boyu yıkıcı etkiler oluşturabilmektedir. Okullarda akran zorbalığını önlemeye yönelik, sürekliliği olan yapılandırılmış müdahale programlarının bir politika olarak hayata geçirilmesi çocuk ve ergen ruh sağlığının korunmasına yardımcı olarak toplum ruh sağlığının geliştirilmesine en önemli katkıyı sağlayabilir.

Prof. Dr. Pınar Vural

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

ZORBALIĞI GERÇEKLEŞTİREN BİREYLERDE PSİKOPATOLOJİ

Bireylerin akran zorbalığı davranışları göstermesinin nedenlerine bakıldığında, doğuştan gelen ve çevresel etmenlerin var olduğu görülmektedir. Kişilik kuramları açısından ise zorbalık “Karanlık Üçlü” adı verilen istenmedik ve antisosyal kişilik özelliklerinin oluşturduğu birleşime denk düşmektedir. Karanlık üçlü narsisizm, Makyavelizm ve psikopatiyi içerir. Psikopati ve Makyavelizmin zorbalıkla önemli ölçüde daha güçlü ilişkileri paylaştığı bulunmuştur. “Karanlık Üçlü” ile ergenlerde zorbalık arasındaki ilişkilerde psikopatinin önceliğine dair daha fazla kanıt bulunmuştur. Genel olarak Makyavelistlik ve psikopati konusunda daha ileri düzeyde olan ancak narsisizm olması şart olmayan ergenlerin daha fazla zorbalığa girişmesinin beklendiği bildirilmiştir. Zorbalık yapan çocukların; davranım bozukluğu, karşıt olma karşı gelme bozukluğu, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu tespit edilmiştir. DEHB belirtileri (hiperaktivite-dürtüsellik) ile karşıt olma davranışı ve antisosyal davranışlar arasında ilişki bulunmuş, DEHB ile zorbalık arasında ise indirekt bir ilişki olduğu bildirilmiştir. DEHB’li çocukların kendi yeterliliklerini olmayanlara göre önemli ölçüde abartma eğiliminde olduğu belirlenmiştir. Kendileri hakkında “pozitif yanıltıcı önyargıya” sahip olan DEHB’li çocuklarda zorbalık oranları da yüksek bulunmuştur. Zorbaların, depresif belirti puanlarının daha yüksek bulunmuştur. İntihar düşüncesi ile başkalarına doğrudan zorbalık yapmak arasında güçlü bir ilişki bildirilmiştir. Zorbaların ailelerinin özelliklerine bakıldığında ise aşırı cezalandırıcılık, fiziksel ceza ve tehdit gibi disiplin yöntemlerinin kullanılması, otoriter ebeveyn tutumu benimsenmesi, ebeveynlerin çocuklarından ailede belirlenen kurallara kayıtsız şartsız uymalarını beklenmesi ve uymadıkları zaman uygun olmayan yöntemlerle cezalandırmaları olarak bildirilmiştir.

Ayrıca zeka geriliğinin de zorbalık açısından risk etkeni olduğu tespit edilmiştir.

Prof. Dr. Pinar Vural

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Kaynaklar:

1.Örengül AC, Sabuncuoğlu OT. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan çocuklarda akran örselemesi/zorbalık. Anadolu Psikiyatri Derg 2018; 19:405-410.

2.Tural Hesapçioğlu S, Yeşilova Meraler H, Ercan F. Bullying in schools and its relation with depressive symptoms, self-esteem, and suicidal ideation in adolescents. Anatolian Journal of Psychiatry 2018; 19:210-216.

3.Kaltiala-Heino R, Rimpela M, Marttunen M, Rimpela A, Rantanen P. Bullying, depression and suicidal ideation in Finnish adolescents: school survey. BMJ 1999; 319:348-351.

4.The dark triad and bullying in adolescence: A three-wave random intercept cross-lagged panel analysis. Adam C. Davis , Ann H. Farrell , Heather Brittain , Amanda Krygsman , Steven Arnocky , Tracy Vaillancourta. Journal of Research in Personality 2022; 96:1-11.

5.Psychopathology of Cyberbullying and Internet Trolling. Alkın Aydın, Begüm Arda, Berzah Güneş, Oytun Erbaş.Journal of Experimental and Basic Medical Sciences 2021;2(3):380-391.

6.Akran zorbalığı ile aile duygu dışı vurumu ve psikopatoloji arasındaki ilişki. Neslişah GÜR, Şafak ERAY, İbrahim MAKİNECİOĞLU, Deniz SİĞİRLİ, Ayşe Pinar VURAL.Anadolu Psikiyatri Derg 2020; 21(1):77-86.

Doç. Dr. Murat Eyüboğlu

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Çocuk ve Ergen
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

ZORBALIĞIN GELECEK İZDÜŞÜMÜ

Akran zorbalığı bireyin tekrarlayıcı bir şekilde maruz kaldığı bir istismar türüdür. Akran zorbalığı aynı zamanda etkileri hem şimdi hem de gelecek yaşamda devam eden travmatik bir deneyimdir. Her ne kadar çocuk ve gençlerin büyük bir bölümünün yaşamlarının bir döneminde zorbalığa maruz kaldıkları bilinse de, özellikle şiddetli ve devam eden zorbalığın sosyal yaşamı etkilemenin yanında ruh sağlığı üzerine olumsuz etkisi bulunmaktadır. Araştırmalar akran zorbalığına maruz kalanlarda anksiyete, depresyon gibi içe yönelim belirtileri ile giden bozuklukların fazla oranda görüldüğünü ve zorbalığa maruz kalmanın erişkin dönemde de yansımalarının olduğunu göstermiştir. Çocukluk ve ergenlik döneminde zorbalığa maruz kalmanın erişkin dönemde düşük sosyal ilişkiler, aylık kazancın daha düşük olması, düşük iş motivasyonu ve daha fazla ruh sağlığı ile ilişkili harcamalarla ilişkili olduğu gösterilmiştir. Ayrıca bu etkilerin doz ile ilişkili olduğu bildirilmiştir. Yani çocuk ve ergenlik döneminde fazla düzeyde zorbalığa maruz kalan bireylerin erişkin dönemde etkilenmesi daha fazla olmaktadır. Zorbalığın okul başarısını etkileyen faktörler arasında yer alması, özellikle maruz kalan bireylerin akademik yaşamlarının yarıda kesilmesi ile de sonuçlanabileceğini göstermiştir. Akran zorbalığının psikososyal etkilerinin yanında toplum ruh sağlığı ve toplum ekonomisi üzerine de olumsuz etkileri bulunmaktadır. Bu nedenle hem ruh sağlığı hem de psikososyal sağlık üzerine etkisi bulunan bu durum ile ilgili müdahale programlarının yaygınlaştırılması ve başta okullar olmak üzere kullanıma sunulması oldukça önemlidir.

Prof. Dr. Senem Başgöl

Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları
Uzmanı

ZİHİNSEL ENGELLİ VE GELİŞİMSEL GERİLİĞİ OLAN ÇOCUKLARDA AKRAN ZORBALIĞI

Gelişimsel olarak normalden farklı gelişim gösteren her çocuk “özel gereksinimlidir”. Çocuğun gelişimi geri kalabilir, eksik olabilir, hızlı gelişim gösterebilir, fonksiyon yetersizlikleri veya kayıpları olabilir, farklı bir seyir izleyebilir, farklı görünebilir. Özel gereksinimli çocukların bedensel görünüşleri farklı olabilir, zihinsel gelişimleri farklı olabilir, sosyal ve kişisel gelişimleri farklı olabilir. Zorbalık; güçlerin eşit olmadığı bir koşulda, kışkırtma olmaksızın, kasıtlı bir şekilde yapılan fiziksel, sosyal ve psikolojik saldırılardır. Çocukların olduğu her ortamda olur. Özel gereksinimli çocuklar normal gelişim gösteren çocuklara göre daha fazla zorbalığa uğrama riskine sahiptir. Çünkü güç dengesizliği olduğunda zorbalık riski artar. Farklılık önemli bir zorbalık nedenidir. İnsanoğlu farklı olanı daha kolay ötekileştirebilir. Zorbalık en çok okullarda olur, sokakta ve evde de olabilir. Özel gereksinimli çocukların farklılıkları diğer çocukların dikkatini çektiğinde diğer çocuklar onları dışlayabilirler, onlarla dalga geçebilirler, onları kullanabilirler, bazen fiziksel zarar ve psikolojik zarar verebilirler. Bu konuda öğretmenlerin farkındalıkları yüksek olmalıdır. Bazen öğretmenler de bu çocukları ya aşırı kollayarak ya da yok sayarak diğer çocukların, bu çocuklara karşı dikkatini çekebilirler. Özel gereksinimli çocuk ne kadar normalize edilir, toplumla kaynaşırsa zorbalığa uğrama riski o kadar azalır. Bu nedenle özel gereksinim konusunda öğretmenlerin eğitimi ve bu çocuklara karşı tutumlarının nasıl olacağı konusunda bilgilendirilmeleri önemlidir. Özel gereksinimli çocukların ergenliği de zorbalık açısından riskli bir dönemdir. Bu çocukların cinsel eğitim almaları onlar adına koruyucu olacaktır. Zorbalığı tanımak, işaretlemek ve bu konuda bilinçlendirmeyi artırmak, okullarda protokoller oluşturmak ve bir zorbalık olduğunda nasıl yol izleneceğine dair algoritma oluşturmak gerekir. Devlet politikaları düzenlenmelidir. Okullarda rehberlik servislerinin sorumluluğu fazladır. Zorbalık yapan çocukla, zorbalığa uğrayan çocukla ve aileleriyle acilen görüşme yapmalı ve zorbalığı sonlandırıp tekrarını önleyici önlemler almalıdırlar. Unutmayın zorbalığa kayıtsız kalmak ve zorbalığı izlemek de zorbalıktır.

Prof. Dr. Tülin Fidan

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Çocuk ve Ergen
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

DİL VE KONUŞMA BOZUKLUĞU OLAN ÇOCUK VE ERGENLERDE AKRAN ZORBALIĞI

Zorbalık kavramı; “bir öğrencinin başka bir öğrenci ya da arkadaş grubu tarafından dışlanması, lakap takılması, vurma, itme, tekmeleme gibi fiziksel şiddet içeren davranışlara maruz kalması, tehdit edilmesi ve hakkında dedikodular çıkarılması” olarak açıklanmıştır (Olweus 1993). Türk Dil Kurumu’na (TDK) göre zorba; “Gücüne güvenerek hükmü altında bulunanlara söz hakkı ve davranış özgürlüğü tanımayan kimse” olarak açıklanmaktadır (2023).

Gelişimsel dil bozukluğunda (GDB) olduğu gibi ciddi iletişim güçlükleri yaşayan gençlerin zorbaların hedefi olma olasılığı yüksektir. Yapılan çalışmalarda GDB’li erken ergenlik çağındakilerin %28 ila 50’si fiziksel veya sözlü zorbalığın mağdurudur; bu oran GDB olmayan akranlarda %12 ila 22’sidir.

GDB’li çocuklar hem dilin içeriğinde (anlambilim) hem de biçiminde (ses bilgisi, morfoloji ve sözdizimi) sorunlar yaşayabilirler aynı zamanda sosyal etkileşimlerde dil kullanımı yani pragmatik alanda da sorunlar yaşayabilmektedirler. GDB’li gençlerin iletişim sorunları akademik başarılarını olumsuz yönde etkilemekle birlikte bu grupta duygusal ve sosyal sorunların da daha yüksek düzeyde olduğu rapor edilmektedir. GDB’li çocuklarda arkadaşlık kalitesinde azalma ve akran reddi daha fazla görülmektedir. Bazı çocuklar için bu sosyal sorunlar ergenlik döneminde daha da artmaktadır. Bu endişe verici bir bulgudur, çünkü ergenlik döneminde gençler akranları tarafından yapılan olumsuz değerlendirmelere karşı daha duyarlıdır ve bu da gençlerde psikopatolojiyi içselleştirme düzeylerinin artmasıyla ilişkilidir.

Prof. Dr. Tülin Fidan

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Çocuk ve Ergen
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Küçük çatışmalarla uğraşmak normal sosyal etkileşimin önemli bir parçasıdır. Çocukların olumsuz duyguları düzenleme ve ifade etme gibi yeni becerilerde ustalaşmalarına olanak tanır. Ancak akran ilişkilerindeki eşit olmayan güç, zorbalıkta olduğu gibi bu tür çatışmaları sorunlu hale getirebilir. Zorbalar hükmetmeye çalışırlar ve mağduriyet oluşturarak popülerlik kazanmayı umarlar. Bu nedenle genellikle iletişim sorunları olan çocuklar gibi daha savunmasız görünen kurbanları seçerler. Sosyal-duygusal becerilerle ilgili erken dönemde ortaya çıkan iletişim sorunlarının GDB'li gençlerin sosyal ilişkileri üzerindeki doğrudan etkilerinin daha ağır bastığına dair kanıtlar artmaktadır. Dil ve konuşma bozukluğu olan çocuk ve ergenlere yaklaşım akran zorbalığı riskini de değerlendirecek ve önlenmesini içerecek şekilde düzenlenmelidir. Çocuklara erken dönemlerde çocuk hakları içeren eğitimler (Atılmanlık eğitimi vb) verilmelidir. Zorbalığın oluşumunun engellenmesi için Mindfulness uygulamalarının faydalı olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur.

Burak Karakaya

Eksi 25 Derneği

GÖÇ VE AKRAN ZORBALIĞI

Mülteci çocuklar arasında akran zorbalığı, yerinden edilme ve yeniden yerleşim zorluklarının şiddetlendirdiği bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sorunu çözmek için deneyimlerini ve zorbalığa katkıda bulunan faktörleri anlamalıyız. Eksi 25 Derneği olarak Kütahya ilinde faaliyet gösterdiğimiz Bir Arada Çocuk Köyümüzdeki deneyimlerden ve çocuklarla gerçekleştirdiğimiz odak grup görüşmelerimizden hareket ederek bazı önemli noktaları ve faktörleri anlamaya katkıda bulunacağız. Kütahya'da Bir Arada Çocuk Köyü projesi, Federal Alman Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığı (BMZ) ve Avrupa Birliği'nin İnsani Yardım Kurumu (ECHO) ortak fonuyla finanse edilen ve Alman Uluslararası İş birliği Kurumu (GIZ) tarafından yürütülen "Toplum Temelli Yerel İnisiyatifler Projesi (CLIP 2)" kapsamında Kütahya İl Göç İdaresi Müdürlüğü, Kütahya İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Eksi 25 Derneği iş birliğinde yürütülmektedir. Bu kapsamda Kütahya Bir Arada Çocuk Köyündeki etkinliklere katılan 21 mülteci çocuk ile üç odak grup görüşmesi gerçekleştirildi. Mülteci çocuklara zorbalık ile ilgili sorular yöneltildi. Katılımcılar, alay etmeden, psikolojik şiddete kadar çeşitli biçimleri tanımlamışlardır. Katılımcılardan sadece 3 çocuk zorbalık yaşamadıklarını aktarmıştır. Odak grup görüşmelerine katılan çocuklar zorbalık kavramını; alay etmek, fiziksel psikolojik şiddet uygulamak, birine kötü davranmak, kendini üstün görmek, birini küçük düşürmek, dış görünüşüyle dalga geçmek, tercihlerinden dolayı yargılamak şeklinde açıklamıştır. Birçoğu dışarıda, ailede, okulda ve kamusal alanlarda zorbalık yaşadığını ve eğitimcilerin konuyu ele almadaki tutarlılığı konusunda endişelerini dile getirdiğini bildirmiştir. Hakaretler yabancılara yönelikti, klişeleri ve düşmanlığı sürdürmekteydi. Akran zorbalığında Dil kullanımı önemli bir rol oynamaktadır. Halk arasında mültecilerin anadili ile konuşması eleştiriye yol açtığı öne çıkmıştır.

Burak Karakaya

Eksi 25 Derneği

Aynı zamanda dil konusunda sorun yaşayan çocuklar ev sahibi topluluklar sosyalleşme konusunda çekimser kalmaktadır. Birbirleri arasında sosyalleşmeyenler arasında akran zorbalığının artış gösterdiği gözlemlenmiştir. Dışarıya çıktıklarında ayrımcılığa maruz kalmamak için sadece Türkçe konuştuklarını kendi dillerini konuşmadıklarını bu yüzden sorun yaşamadıklarını ifade ettiler. Öğretmenler genellikle zorbalığa karşı çıkarken, öğrencilerin gönderilme korkusu hala devam etmektedir. Ancak öğretmenler zorbalığa karşı çıkarken bazı söylemleri ile öğrencileri etki altında bırakmaktadır. Çocuklar akademik durumları ile ilgili, sınıf içerisinde sorun yaşadıklarında, dil sorunu yaşadıklarında okula devam etmek istemediklerini, aslında başarısız olmadıklarını ancak eğitim sisteminin farklılığından ve dil engelinden dolayı başarısız olduklarını belirttiler. İsimlerinden dolayı zorbalık yaşadıklarını akranlarının isimleri ve soy isimlerinin farklı olmasından dolayı alay ettikleri, lakap taktıklarını belirttiler. Çalışma kapsamında oğlan çocukların daha fazla zorbalık yaşadığı ortaya çıkmıştır. Çevrimiçi zorbalık mülteci çocuklara yönelik yaygın ve çocuklar bunu yaşamamak için sosyal medyadan uzak durduklarını belirttiler. Önemli olan bir diğer nokta mülteci çocukların kendi arasındaki akran zorbalığı olarak karşımıza çıktı. Ortaokul grubu çocuklar iki türlü zorbalıktan bahsettiler; biri ev sahibi çocuklardan gördükleri, dil, dış görünüş, yiyecekler vb konulardaki eleştiri ve duygusal eleştirilerdi. Diğer konu mülteci çocuklar arasında birbirlerine gerçekleştirdikleri zorbalıktı. Eğer ev sahibi çocuklarla arkadaşlık ederlerse kendi grupları içinde dışlandıklarını, artık onlardan oldun, bizi de beğenmezsin, gibi söylemlere maruz kaldıklarını ve arkadaş grubuna alınmadıklarını ifade ettiler. Sonuç olarak, akran zorbalığı mülteci çocukları derinden etkilemektedir. Akranlar ve yetişkinler tarafından yönlendirilen karmaşıklığını tanımalı ve kapsayıcı ortamlar yaratmalıyız. Akran zorbalığını ortadan kaldırmak ve bir arada yaşama kültürünü geliştirmek için proaktif önlemlerin önemi tekrardan öne çıkmıştır. Sivil Toplum Örgütlerinin de bu alandaki çalışmalara destek vermeleri gerekmektedir.

Dr. Öğr. Üyesi Seçil Gönütaş

Bilkent Üniversitesi Psikoloji
Anabilim Dalı

AKRAN ZORBALIĞINDA TANIKLARIN ROLÜ

Göçmen ve mülteci gençlerin okullarda zorbalığa maruz kaldığını gösteren çalışmalar giderek artmaktadır (Demir ve Özgül, 2019). Zorbalıkla mücadele çabalarının iyileştirilmesinde kritik faktörlerden biri, zorbalığa tanıklık eden kişilerin zorbalık karşısında vereceği tepkilerdir (Salmivalli vd., 2011). Ancak, Türkiye'deki Suriyeli mülteciler gibi gruplar arası gerilimin yüksek olduğu bağlamlarda, tanıkların önyargı temelli zorbalığa verdikleri tepkilerle ilişkili olabilecek faktörler hakkında hala bilinmesi gereken çok şey vardır. Bu nedenle mevcut araştırmada seyirci tepkilerinin gruplar arası süreçler ve sosyal-bilişsel becerilerle nasıl ilişkili olduğunu ele alınmıştır. Böylece, Türk ergenlerin okul zorbalığına seyirci olarak verdikleri tepkilerin, varsayımsal senaryolarda önyargı temelli (Suriyeli bir gencin mülteci statüsü nedeniyle zorbalığa uğraması) ve genelleştirilmiş zorbalık (Türk bir gencin utangaçlık nedeniyle zorbalığa uğraması) olmak üzere iki farklı zorbalık biçimine bağlı olarak ne ölçüde değiştiği incelenmiştir. Ayrıca, önyargı temelli zorbalığa karşı seyirci ahlaki yargılarının ve tepkilerinin belirleyicileri olarak gruplar arası ilişkili faktörlerin ve bilişsel yeteneklerin olası rolünü araştırılmıştır. Katılımcılar, 587 Türk ortaokul (Ort = 12.19) ve lise (Ort = 14.81) öğrencisinden oluşmaktadır. Katılımcılar iki varsayımsal zorbalık hikayesi (önyargı temelli ve kişiler arası zorbalık) okumuşlardır. Tanık rolünü değerlendirmek için her hikayeden sonra zorbalığa nasıl tepki verebileceklerini değerlendirmişlerdir: zorbaya açıkça meydan okumak ve zorbayı açıkça desteklemek. Ergenlerin zihin teorisi yetenekleri ve empati, sosyal bilişsel becerilerin seyirci tepkilerinde nasıl bir rol oynadığını anlamak için güvenilir ölçümlerle değerlendirilmiştir. Ayrıca, Suriyeli mültecilere yönelik gruplar arası temas, önyargı ve ayrımcılık, tanık tepkilerinin gruplar arası ilişkili yordayıcıları olarak incelenmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Seçil Gönüлтаş

Bilkent Üniversitesi Psikoloji
Anabilim Dalı

ANOVA'lardan elde edilen bulgular, Suriyeli insanlarla gruplar arası teması düşük olan gençlerin zorbaya açıkça meydan okuma olasılığının daha düşük ve zorbayı açıkça destekleme olasılığının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Hiyerarşik regresyon sonuçlarımız da zihin teorisi ve empatisi daha yüksek olan ergenlerin önyargı temelli zorbalıkta zorbaya açıkça meydan okuma olasılığının daha yüksek, zorbayı açıkça destekleme olasılığının ise daha düşük olduğunu ortaya koymuştur. Gruplar arası faktörler açısından, Suriyeli mültecilere yönelik önyargıları ve ayrımcı eğilimleri yüksek olan ergenler, zorbayı açıkça destekleme olasılıklarının daha yüksek olduğunu ve zorbalığa açıkça meydan okuma olasılıklarının daha düşük olduğunu bildirmiştir. Sonuç olarak, zorbalığa karşı tanık tepkilerinde rol oynayan faktörlerin incelenmesi, müdahale programlarının, tüm gençlere adil davranılmasını sağlamayı hedefleyen programların geliştirilmesi için önemlidir.

POSTER ÖZETLERİ

Asil Can Kıvrak, Meltem Küçükdağ

Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

SERTRALİN KULLANIMI SONRASI GELİŞEN AKUT ÜRİNER RETANSİYON OLGU SUNUMU

Sertralin, antidepresan ve anksiyolitik özellikleri olan seçici serotonin geri alım inhibitörleri grubuna ait bir ilaçtır. Sertralinin en yaygın yan etkileri ishal, kabızlık, cinsel işlev bozukluğu, yorgunluk, baş dönmesi ve mide bulantısı olmakla birlikte nadiren idrar miktarında artış veya idrar yapamama gibi yan etkileri de görülebilmektedir. Bu olgu sunumunda kliniğimizde majör depresif bozukluk tanısı ile sertralin başlanan ve yan etki olarak akut üriner retansiyon gelişen bir olgudan bahsedilecektir.

16 yaşında kız hasta, son 2 yıldır mutsuzluk, değersizlik, anhedoni, sinirlilik, uykusuzluk ve pasif doğada suicidal düşüncelerle başvurdu. Hastaya majör depresif bozukluk tanısıyla öncelikle kendisine zarar verme düşünceleri, uykusuzluk ve sinirlilik gibi davranım sorunlarına yönelik aripipirazol 5 mg/gün tedavisi başlandı ve sonraki kontrolde tedavisine sertralin 50 mg/gün eklendi. 5 gün sonra hastanın idrar yapamama nedeniyle acil servise başvurduğu, acil serviste yapılan fizik muayene ve üriner sistem ultrasonografisi sonrası bu duruma neden olabilecek obstrüktif patoloji saptanmadığı, psikiyatrik ilaçlara bağlı olabileceği düşünülmektedir. aripipirazolün kesildiği ancak şikayetin devam ettiği öğrenildi. Sonraki psikiyatrik muayenesinde şikayetin sertralin 50 mg tedavisine bağlı olabileceği düşünülmektedir. sertralini azaltarak kesildi ve 1 hafta sonraki kontrolde idrar yapamama şikayetinin gerilediği görüldü. Sonraki muayenelerinde aripipirazole tekrar başlandı ve idrar yapma ile ilgili bir zorluk gelişmedi. Hastanın tedavisi farklı bir antidepresan ile tekrar düzenlendi.

Akut üriner retansiyon (AÜR), sıklıkla ağrılı bir ürolojik acil durumdur. Obstrüktif nedenler ve nonobstrüktif nedenler nedeniyle AÜR oluşabilir. Serotoninin alt üriner sistemin kontrolünde nörotransmitter rolü olduğu bilinmektedir. Yapılan araştırmalar, serotonerjik reseptörlerin miksiyonu etkilediğini ve SSGİ kullanımının idrar retansiyonuna katkıda bulunan dış üretral sfinkterin kasılmasına aracılık ettiğini göstermiştir. Sertralinin, Onuf çekirdeği, lumbosakral otonom çekirdek ve raphe çekirdeğini serotonin reseptörleri üzerinden etkileyerek inkontinans ve AÜR'ye neden olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Sertralin, üriner retansiyon, depresyon

Hale Müge BÜTÜN, Aybike İlknur BAĞCI

Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

ZORBALIKTAN HAYALLERE KAÇIŞ

Akran zorbalığı, bir çocuğa, başka bir çocuk tarafından, belirli bir zaman diliminde uygulanan

tekrarlayıcı olumsuz eylemler olarak tanımlanabilir. Akran zorbalığı sonrası çocuklarda depresif bozukluk, anksiyete bozukluğu gibi birçok psikopatoloji ortaya çıkabilmektedir. Olumsuz erken yaşam olayları ile başa çıkma stratejisi olan maladaptive daydreaming de birçok psikopatolojiyle komorbidite göstermektedir. Bu yazıda akran zorbalığı sonrası sosyal anksiyete bozukluğu ve maladaptive daydreaming gelişen bir vaka ele alınmıştır.

OLGU: 11 yaş kız hasta koluna çizik atma, diğer insanlardan zarar göreceğini düşünme

şikayetleriyle polikliniğimize başvurmuştur. Yapılan görüşmelerde sınıf arkadaşlarının fiziksel

özellikleri ve kıyafetleri nedeniyle hastayla alay ettikleri, hastanın bu olay sonrasında dış

görünümüne çok vakit harcamaya başladığı, akranlarından zarar görebileceği korkusu, geleceğe yönelik olumsuz düşüncelerinin ortaya çıktığı, sosyal ortamlarda iletişim kurmaktan kaçındığı saptanmıştır. Hastada ön tanı olarak sosyal anksiyete bozukluğu düşünülmüş, medikal tedavisi sertralin 50 mg/gün, aripiprazol 2,5 mg/gün olarak düzenlenmiştir. Takip eden görüşmelerde hastanın okula gitmemek için ayağına çekiçle vurma, elini camla kesme gibi kendine zarar verme davranışları gösterdiği ve okuldayken sık sık düşerek eve gitme isteğinde bulunduğu gözlemlenmiştir. Fakat hasta bu dönemde birçok kursa devam etmiş, yalnızca okula gitmekten kaçınmıştır. Hasta okula gitmediği günlerde hayal kurmaya başlamış, sonraki günlerde okula gitmeme sebebi olarak bu gerekçeyi göstermiştir. Hastanın hayalleri korku temalı olup gün içinde 6 saatini almaktadır. Okula devamsızlıkla ilgili tartışmaları dışında aileyle ilişkilerinde bozulma gözlenmemiştir. Hastanın medikal tedavisi kademeli artırılarak nihayetinde sertralin 100 mg/gün ve aripiprazol 10 mg/gün olarak düzenlenmiştir. Yapılan takip görüşmeleri sonucunda hasta, devamsızlık durumunun akran ilişkileri kaynaklı olduğunu düşünmeye başlamıştır. Devam eden görüşmelerde akran ilişkileri ve baş etme becerileri ele alınmıştır. 2 yıllık takip süreci sonucunda, davranışçı yöntemlerle duygu yönetimi ve sorun çözme becerileri üzerine çalışılan hastanın kendine zarar verme davranışlarının bittiği, sağlıklı akran ilişkileri kurduğu, olumsuz benlik algısının iyileştiği, baş etme becerilerinin geliştiği gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Akran Zorbalığı, Kendine Zarar Verme Davranışı, Maladaptive Daydreaming

Bahar ÇOBAN, Mustafa Selahattin YEŞİL, Börte GÜRBÜZ ÖZGÜR, Hatice AKSU

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD

SOSYAL ANKSİYETE BOZUKLUĞU TANISI OLAN ERGENDE BİLİŞSEL DAVRANIŞÇI TERAPİ TEMELLİ VAKA FORMÜLASYONU: BİR OLGU SUNUMU

Sosyal anksiyete bozukluğu (SAB), sosyal ortamlarda veya performans gösterilmesini gerektiren durumlarda bireyin aşağılanması ya da utanç duymasına neden olabilecek biçimde bir davranış göstereceğine ilişkin belirgin bir korku duyma ve bu nedenle bu tür ortamlara girmekten kaçınma, girmek zorunda kalırsa belirgin bir korku yaşama, bu korku ve sonucunda oluşan kaçınma davranışları ile beraber sosyal işlevsellikte bozulma ile karakterize, anksiyete ve ilişkili bozukluklar kategorisi içerisinde yer alan bir ruhsal bozukluktur. Genellikle ergenlik döneminde ortaya çıkar ve etiyolojisinde zincirleme faktörler içeren bir bozukluktur. Bu olgu sunumunda bilişsel davranışçı terapi (BDT) uygulanarak takipleri sürdürülmüş olan ergen olgunun BDT temelli tanı formülasyonu ve vaka kavramsallaştırılması sunulacak, terapi sürecinde ortaya çıkan cinsiyet disforisi öntanısının tedavi sürecine etkisi ele alınacaktır.

On beş yaş kız olgu E.I. toplu ortamlarda izleniyor olmaktan endişelenme, görev alması gereken etkinliklerde sesinin titrediğinin ve kaygılandığının fark edilmesinden rahatsız olduğu için bu görevlerden kaçınma, sınavlardan önce kaygılanma şikayetleri ile anne-babası eşliğinde çocuk psikiyatri polikliniğine başvurdu. Psikiyatrik muayene ve değerlendirme görüşmeleri sonucunda olguya DSM-5'e göre SAB tanısı konuldu. Tedavi rehberlerinde ilk sıra tedavinin BDT olarak önerilmesi ve E.I.'nın ve ailesinin terapi koşullarını karşılaması nedeni ile Clark ve Wells'in (1995) sunduğu bilişsel modele göre formüle ettiği sosyal fobi BDT'si uygulandı. Düzenli takiplere gelen olgunun sekizinci seansında aile ile yapılan görüşmede olgunun cinsiyetinden hoşnutsuzluğunu dile getirdiği öğrenildi. Literatürde cinsiyet disforisi olan bireylerde SAB eş tanısı özellikle kızlarda erkeklere göre anlamlı olarak daha yüksektir. Diğer taraftan SAB tanısına sıklıkla eşlik eden en az bir psikopatoloji bulunmaktadır. Yapılan çalışmalar cinsiyet disforisi bulunan grubun SAB için riskli bir popülasyon olduğunu öne sürmektedir. Bu olgu sunumunda da tartışıldığı üzere SAB tanısı olan ergenin semptom şiddetlerinde iyileşme ile gitmesine rağmen davranışsal aktivasyonda ilerleme kaydetmede zorluk yaşandığı zaman kişi, aile ya da terapistle ilgili ek durumların gözden geçirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Vaka formülasyonunu her zaman yeni bilgiler ışığında düzenlenen dinamik süreçler olarak ele alıp tedavi planlamalarını ve öncelikleri hasta ile işbirliği içinde yürütmenin önemini vurgulamayı amaçladık.

Anahtar Kelimeler: Bilişsel Davranışçı Terapi, Cinsiyet Disforisi, Ergen, Sosyal Anksiyete Bozukluğu

Banu Kaymak, Nisa Didem Zengin, Rahime Duygu Temeltürk

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

NÖROGELİŞİMSEL BOZUKLUKLARIN KARMAŞASINDA ZORBALIK VE TANI ZORLUĞU- BİR OLGU SUNUMU

Nörogelişimsel bozukluklar, bireylerin sosyal etkileşimlerinde ve iletişimlerinde zorluklar yaşamalarına neden olabilmektedir. Bu durum, akranlar arasında farklılıklara dayalı sosyal reddedilme ve zorbalığa maruz kalma riskini artırabilmektedir. Akran zorbalığının bir şiddet türü olarak görülmeye başlanması ve birey üzerindeki etkilerinin saptanması, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) semptomlarının ortaya çıkışına ilişkin önemli bir risk etmeni olduğu sonucunu doğurmuştur. Ayrıca artan sayıda çalışmalar ile zorbalığa dahil olmanın, ergenlik döneminde psikotik deneyimler geliştirme riskini artırdığı gösterilmiştir. Psikoze riskine yönelik kırılganlık-stres modeli, endojen ve eksojen faktörler arasındaki etkileşimlerin şizofreni spektrum ve diğer psikotik bozuklukların gelişimine katkıda bulunduğunu öne sürmektedir. Bu açıdan bakıldığında travma deneyimi kişinin subjektif stresini arttırmakta ve dolayısıyla bireyi psikopatoloji geliştirmeye daha yatkın hale getirmektedir. Bu olgu sunumunda, DSM-5 tanı sınıflandırmasına göre okul çağı döneminden itibaren Özgül Öğrenme Bozukluğu, Konuşma Sesi Bozukluğu ve Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu tanıları ile izlenen ergen bir hasta ele alınmıştır. Nörogelişimsel bozuklukların zorbalık deneyimlerine maruz kalması ve bu deneyimlerin çocuk tarafından nasıl yorumlandığına etki etmesi ile ergenlik döneminde Sosyal Kaygı Bozukluğu ve Obsesif Kompulsif Bozukluk tanılarının eklenmesindeki endojen ve eksojen rolü ele alınmıştır. Bu bağlamda mevcut başvurusunda yoğun şüpheciliğe ikincil içerik veremediği geçmiş deneyimlerine dair yeniden yaşantılama, yoğun bunaltı hali, uyku problemleri, ilişki ve iletişim kurmakta zorluk gibi belirtilerine yönelik, psikiyatrik muayeneyi ve ayırıcı tanıyı güçleştiren çoklu komorbiditelerin varlığında, TSSB ve prepsikotik süreçlerin öntanısı ele alınmaktadır.

Anahtar kelimeler: Nörogelişimsel bozukluklar, akran zorbalığı, psikoze, TSSB

**Burak Akdeniz¹, Aysun Doğan², Deniz Tahiroğlu³,
Siber Kazak-Berument⁴, Başak Şahin-Acar⁴****1 Karadeniz Teknik Üniversitesi, Psikoloji Bölümü****2 Ege Üniversitesi, Psikoloji Bölümü****3 Boğaziçi Üniversitesi, Psikoloji Bölümü****4 Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Psikoloji Bölümü****COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE TAKINTILI İNTERNET
KULLANIMI İLE SİBER ZORBALIK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

COVID-19 pandemi sürecinde, ergenlerin internet kullanımı önemli ölçüde artmıştır. İnternet kullanımının artması, ergenlerin siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma riskinin artmasına yol açmaktadır. Bu çalışma, ergenlerin COVID-19 pandemisi öncesindeki takıntılı internet kullanımı, siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma oranları ile COVID-19 sürecindeki siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma oranları arasındaki ilişkilerin incelenmesini amaçlamaktadır. Katılımcılardan COVID-19 pandemisi öncesi (Şubat-Mart 2020) ve COVID-19 pandemi sürecinde (Kasım-Aralık 2020) olmak üzere iki kez ölçüm alınmıştır. Araştırmanın örneklemini Türkiye'nin 13 farklı şehrinde 19 farklı okulda öğrenim gören 191 ergen oluşturmaktadır. Ergenlerin %58'i ortaokul, %42'si lise öğrencisidir. Veri toplama aracı olarak, demografik bilgi formu, Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri II ve Takıntılı İnternet Kullanımı Ölçeği kullanılmıştır. Veri analizi kapsamında, bağımsız örneklem t testi, Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi ve çapraz gecikmeli model analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, lise öğrencilerinin siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma oranları ortaokul öğrencilerinden yüksektir (p 'ler<.01). Siber zorbalık yapma ve maruz kalma puanlarında, cinsiyete göre anlamlı farklılık yoktur (p 'ler>.05). Ergenlerin COVID-19 pandemisi öncesindeki ve COVID-19 pandemi sürecindeki siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma oranları tutarlıdır. Ayrıca, ergenlerin COVID-19 pandemisi öncesinde takıntılı internet kullanımlarının yüksek olması, COVID-19 sürecinde siber zorbalık yapmalarına ve siber zorbalığa maruz kalmalarına neden olmaktadır. Bulgulardan yola çıkarak; takıntılı internet kullanımı olan ve siber zorbalık yapma veya maruz kalma deneyimine sahip ergenlere yönelik önleyici çalışmalar gerçekleştirilmesi, ergenlerin siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma riskinin azaltılmasında yararlı olacaktır.

Anahtar kelimeler: Siber zorbalık, takıntılı internet kullanımı, ergenlik, COVID-19

Burak Akdeniz, Hatice Odacı

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE EBEVEYN REDDİ İLE SİBER ZORBALIK ARASINDAKİ İLİŞKİDE İNTERNET KULLANIM SÜRESİNİN ARACI ROLÜ

Üniversite öğrencileri arasında siber zorbalık yaygınlığı oldukça yüksektir. Siber zorbalık hem siber zorbalık yapanlar hem de siber zorbalığa maruz kalanlar üzerinde olumsuz psikolojik etkilere yol açmaktadır. Bu sebeple, siber zorbalığı önlemeye yönelik çalışmalar yapılması oldukça önemlidir. Önleyici çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için ilk aşama ise siber zorbalığa ilişkin risk faktörlerinin ve koruyucu faktörlerin belirlenmesidir. Bu çalışmada, ebeveyn reddi ile siber zorbalık arasındaki ilişkide internet kullanım süresinin aracı rolünün incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma kesitsel desene sahiptir. Araştırmanın örneklemini Türkiye'deki 47 farklı üniversitede öğrenim gören 673 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcıların %62.3'ü kadın, %37.7'si erkektir. Veri toplama aracı olarak, demografik bilgi formu, Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri II ve Yetişkin Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Kısa Formu kullanılmıştır. Veri analizi kapsamında, bağımsız örneklem t testi, Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi ve yol analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, erkeklerin siber zorbalık yapma oranları kadınlardan daha yüksektir ($p < .001$). Siber zorbalığa maruz kalma oranları ise cinsiyete göre farklılaşmamaktadır ($p > .05$). Katılımcıların anne reddi, baba reddi ve internet kullanım süresi ile siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma puanları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu gözlenmiştir (p 'ler $< .001$). Ayrıca, anne reddi ile siber zorbalık yapma arasındaki ilişkide internet kullanım süresinin aracı rol oynadığı gözlenmiştir. Benzer örüntü, siber zorbalığa maruz kalma için de geçerlidir. Diğer yandan, baba reddi ile siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma arasındaki ilişkide internet kullanım süresinin aracı rol oynamadığı gözlenmiştir. Bulgulardan yola çıkarak; üniversite öğrencilerinin siber zorbalık yaygınlığını azaltmaya yönelik çalışmalarda, katılımcıların anneleriyle sıcak ilişkiler geliştirmesine ve internet kullanım sürelerinin azaltılmasına yönelik etkinlikler gerçekleştirilmesi, çalışmaların başarısını arttıracaktır.

Anahtar kelimeler: Siber zorbalık, ebeveyn reddi, internet kullanım süresi

Burcu Güneydaş Yıldırım

Kırklareli Eğitim ve Araştırma Hastanesi

ÇOCUKLAR İÇİN ÖZEL GEREKSİNİM RAPORUNDA KONUŞMA SESİ BOZUKLUĞU TANISI OLAN ÇOCUKLARIN KOMORBİDİTELERİ VE SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

AMAÇ: Konuşma sesi bozukluğu yaş gruplarına göre klinik görünüm ve komorbiditeler açısından çeşitlilik sergileyen nörogelişimsel bir bozukluktur. Çalışmamızda konuşma sesi bozukluğu tanısı olan çocukların komorbid tanıları ve sosyodemografik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM: Araştırmamız retrospektif dosya taraması olarak tasarlanmıştır. Veriler, hastane veri tabanından, 2022 Ekim-2023 Nisan tarihleri arasında çocuklar için özel gereksinim raporunda konuşma sesi bozukluğu tanısı alan 206 çocuk ve ergenin dosyaları incelenerek toplanmıştır. Tüm istatistiksel testler için anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak ayarlanmıştır.

SONUÇLAR: Örneklem, okul öncesi yaş grubu (%50,0) ve okul çağı yaş grubu (%50,0) olarak ikiye ayrıldı. Bunların %68,9'u erkek, %31,1'i kız cinsiyetteydi. Olguların %66,0'ında ek tanı olup sırasıyla: özgül öğrenme bozukluğu (ööb) (%30,6), zihinsel yetersizlik (%19,9), gelişimsel konuşma ve dil bozukluğu (%9,2), ekspresif dil bozukluğu (%8,7), kekemelik (%3,4) ve çocukluk çağı sosyal fonksiyon bozukluğu (%1,9) şeklindeydi.

Okul çağı çocuklarında diğer grubuna göre; ek tanı olması (%86,4, %45,6, $p=0,000$), ööb (%56,3, %4,9, $p=0,000$) ve zihinsel yetersizlik tanısı (%27,2, %12,6, $p=0,009$) daha sık eşlik ediyordu. Okul öncesi çocuklarda ise; gelişimsel konuşma ve dil bozukluğu (%15,5, %2,9, $p=0,002$) ve ekspresif dil bozukluğu (%15,5, %1,9, $p=0,01$) diğer gruptan daha yüksek tespit edildi.

TARTIŞMA: Konuşma sesi bozukluğu, kişinin yaşına, gelişim dönemine ve kültürüne uygun konuşma seslerini çıkaramaması ile karakterize bir bozukluktur. Sıklığı ortalama %8,2 olup, erken çocukluk döneminde ve erkek çocuklarda daha sık karşılaşılmaktadır.

Konuşma sesi bozukluğunun sıklıkla başladığı okul öncesi dönemde, tedavide uygulanan konuşma terapileri etkili bulunurken; okul çağında süregelen vakalarda tedaviden görülen faydanın azaldığı, okuma bozukluğu gibi komorbiditelerin sık eşlik ettiği ve akademik başarının düştüğü bildirilmiştir. Literatürde konuşma sesi bozukluğu olgularının adölesan dönemdeki durumlarını ve komorbiditelerini değerlendiren az sayıda çalışma mevcuttur.

Bu nedenle konuşma sesi bozukluğu olan çocuk ve ergenlerin sosyodemografik özellikler ve komorbid durumlar açısından değerlendirilmesi; ektanılar atlamadan, doğru zamanda etkili tedavi kullanımını sağlayarak, uzun dönem prognozu iyileştirebilmek açısından büyük önem taşımaktadır.

ANAHTAR KELİME

Konuşma sesi bozukluğu, çocuk, komorbidite, sosyodemografik özellikler

Anahtar kelimeler: Siber zorbalık, ebeveyn reddi, internet kullanım süresi

Büşra Durmuş, Murat Eyüboğlu

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

**OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU VE AKRAN ZORBALIĞI - BİR
OLGU SUNUMU**

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) sosyal iletişim ve etkileşim alanında sınırlılıklar, tekrarlayıcı davranışlar ve sınırlı ilgi alanlarıyla karakterize nörogelişimsel bir bozukluktur. Çocuk ve ergenlik döneminde sıkça rastlanan zorbalık bir birey ya da bir grubun nispeten daha güçsüz olana bilinçli olarak tekrarlayan şekilde agresif davranışlar sergilemesidir. OSB’de görülen belirtiler sosyal ilişkileri olumsuz etkilediğinden bu olgular akran zorbalığına açık hale gelmektedir. Bu olgu sunumunda otizm spektrum bozukluğu tanılı akran zorbalığına maruz kalan ergen kız olgudan bahsedilecektir. 14 yaş kız olgu söylenenleri tekrarlama, el çırpma, zıplama, öfke ve akran ilişkilerindeki sorunlar nedeniyle kliniğimize başvurmuştur. 4 yaşında tekrarlayıcı motor hareketlerinin olduğu, anaokulunda yaşitlarıyla sorun yaşadığı, bir kez çocuk psikiyatri başvurusunun olduğu fakat takiplere gelmediği öğrenildi. Kendisi ve ailesiyle yapılan görüşmelerde prenatal-perinatal-postnatal öyküsünde özellik olmadığı, zamanında yürüdüğü, geç konuştuğu, genellikle kendi başına oynamayı tercih ettiği, emosyonel labilite, ekolali ve tekrarlayıcı motor hareketlerinin olduğu, yaşitlarıyla sosyal iletişim kurmakta zorlandığı, okul başarısının iyi olduğu, resim ile ilgilendiği öğrenildi. Yapılan ruhsal durum muayenesinde göz temasının kısıtlı olduğu, affektinin künt olmakla birlikte görüşme içeriği ile uyumsuz duygusal tepkiler verdiği, zekasının klinik olarak normal olduğu gözlemlendi. OSB tanısı ile takibe alınan olgu görüşmelerde akranlarından farklı hissettiğini, dış görünüşü ve ilgi alanları ile dalga geçildiği, hiç arkadaşının olmadığı, sınıfta yalnızlaştırıldığını belirtti. Olgu ile sosyal becerilerini arttırmaya yönelik görüşmeler yapıldı, depresif duygudurum açısından takip edildi. Okul ile iletişime geçilerek işbirliği sağlandı. Zaman içerisinde sosyal uyum becerilerinde artış gözlemlendi. Okul içindeki etkinliklerde daha aktif rol almaya başladı. Ergenlik döneminde yaşanan akran zorbalığı ergenlerin fiziksel ve ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkileyebileceği gibi sosyal ve eğitim yaşamında da aksaklıklara yol açabilir. Özel gereksinimli çocukların bu konu ile ilgili daha fazla risk altında oldukları gözden kaçırılmamalı, zorbalığın önlenmesi için okul ve aile ile işbirliği sağlanmalıdır.

Anahtar kelimeler: akran zorbalığı, ergen, otizm spektrum bozukluğu

Çisem Erdaş

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Van Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları

PROLAKTİNOMA TANILI ERGEN BİR HASTADA KABERGOLİN KULLANIMI İLE İNDÜKLENEN İLK EPİZOD PSİKOTİK MANİ: BİR OLGU SUNUMU

Bir dopamin agonisti olan kabergolin, prolaktinomaya bağlı hiperprolaktinemi, parkinson hastalığı, huzursuz bacak sendromu ve antipsikotik ile indüklenen prolaktin yüksekliğinin tedavisinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Daha seçici D2 reseptör agonistik etkisi ve uzun yarı ömürlü olmasından dolayı diğer dopamin agonisti ajanlarla karşılaştırıldığında genellikle görece daha iyi tolere edilir ve daha düşük yan etki riski ile ilişkilendirilir. Kabergolin kardiyovasküler, gastrointestinal, vestibüler yan etkilerinin yanında anksiyete, depresyon, uyku bozukluğu, dikkat sorunları, yeme bozukluğu, psikoz, dürtü kontrol bozukluğu gibi nöropsikiyatrik yan etkilerle de ilişkilendirilmiştir. Dopaminerjik tedavinin psikoz ve duygudurum bozuklukları için risk faktörü olduğu bilinmekte. Literatürde erişkin dönemde kabergolin kullanımı ile indüklenen maniye dikkat çeken bazı vaka raporları mevcut, ancak literatürde ergen popülasyonda dopamin agonistlerinin neden olduğu mani hakkında hiçbir veri yoktur. Burada 1 yıl önce mikroprolaktinoma tanısı alan, daha önce manik atak öyküsü olmayan, hiperprolaktinemi tedavisi amacıyla 1 yıldır kabergolin kullanan ve psikotik özellikli ilk manik atak gelişen 16 yaşında adölesan kız hastayı sunmayı amaçladık. Kabergolin tedavisine başlamadan önce bireylerin psikiyatrik açıdan dikkatli bir şekilde incelenmesinin, aile öyküsünde veya kendisinde duygudurum bozukluğu veya psikotik bozukluk olan bireylerde ve ilaçlara yan etki gösterme olasılığı erişkinlere göre görece daha yüksek olan ergen popülasyonda kabergolin tedavisi başladıktan sonra daha sıkı ve dikkatli bir şekilde takiplerin yapılmasının hastalar açısından yararlı olacağını düşünmekteyiz.

Anahtar Sözcükler: kabergolin, adölesan, mani, hiperprolaktinemi

Damla Eyüboğlu, Duygu Nur Ersoy, Ali Ercan Altınöz, Murat Eyüboğlu,

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

TIP FAKÜLTESİ İLK VE SON SINIF ÖĞRENCİLERİ ARASINDA GELENEKSEL ZORBALIK İLE SİBERZORBALIĞA MARUZ KALMA YAYGINLIĞININ VE RUHSAL ETKİLERİNİN ARAŞTIRILMASI

Zorbalık, karşı tarafa kasıtlı olarak saldırı amacı içeren, taraflar arasında güç dengesizliğini içeren, tekrarlayıcı nitelikte olan fiziksel, sözel ve indirekt (söylenti yayma, dışlama) eylemler olarak tanımlanmaktadır. Geleneksel zorbalığın yanı sıra, internet ve elektronik iletişim formlarının kullanımının artması ile siber zorbalık olgusu da günümüzde giderek artan toplumsal bir sorun olmaya devam etmektedir. Zorbalığın her iki formu da etkileri uzun yıllar devam eden önemli ruh sağlığı problemlerine neden olabilmektedir.

Bu araştırmanın temel amacı; Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi 1. ve 6. sınıf öğrencilerinde akran zorbalığı ve siber zorbalığa maruz kalma yaygınlığı ve ruhsal etkilerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Çalışmaya 215 tıp fakültesi öğrencisi (%46 erkek, %54 kadın) katılmıştır. Katılımcılar sosyodemografik veri formu, zorbalığa ilişkin soruları ve intihar davranışına ilişkin soruların bulunduğu formu, ayrıca Depresyon-Anksiyete-Stres Ölçeği Kısa Formu'nu (DASS 21) doldurmuşlardır. Son bir yılda akran zorbalığına maruz kalma oranı %37.2 iken, siberzorbalığa maruz kalma oranı %21.4 olarak bulunmuştur. Zorbalık mağduru olma oranları ilk ve son sınıflar arasında farklılık göstermezken, son bir yılda akran zorbalığına maruz kalan kişilerde depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksekti ($p<0.05$). Son bir yılda siberzorbalığa maruz kalan kişilerde ise depresyon oranı daha yüksekti ($p<0.05$). Ek olarak son bir yılda akran zorbalığına ve siberzorbalığa maruz kalan kişilerde intihar düşüncesi daha yüksekti ($p<0.05$). Akran zorbalığına uğrama sıklığı ile DASS 21 skorları arasındaki ilişki incelendiğinde ise istatistiksel olarak anlamlı şekilde pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır ($p<0.001$). Benzer bir korelasyon ilişkisi Siberzorbalığa maruz kalma ile DASS 21 depresyon alt ölçeği arasında saptanmıştır ($p<0.001$).

Çalışmamızın bulguları literatürle uyumlu olarak, zorbalık türlerinin ruh sağlığını olumsuz etkilediği ve intihar düşüncesini arttırdığını göstermiştir. Bu nedenle bu alanda çalışan profesyonellerin zorbalığa ilişkin araştırmalarını yetişkin yaşamda da devam ettirmeleri hem var olan ruhsal bozuklukların tedavisine hem de riski artmış intihar davranışını önlemeye yol gösterici olacaktır.

Anahtar kelimeler: Akran zorbalığı; Siberzorbalık; Depresyon; Anksiyete; İntihar

Selin Nur Aydoğan¹, Elif Koçyiğit¹, Beyza Yılmaz²

¹ Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

² Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

EBEVEYNLERİN TEKNOLOJİ KULLANIMINA YÖNELİK TUTUMLARININ VE OKUL İKLİMİNİN LİSE ÖĞRENCİLERİNDE SANAL ZORBALIKLA BAŞ ETME STRATEJİSİNE ETKİSİ

Teknolojik gelişmelerin yaşamımızın ayrılmaz bir parçası olmasıyla zorbalık sanal dünyaya taşınmış ve ergenlik döneminde olan lise öğrencileri bu olgudan etkilenen önemli gruplardan biri olmuştur. Okuldaki yaşantıların ve iklimin çocukların duygu, düşünce ve davranışlarında etkili olduğu bilinmektedir. Okullar sanal zorbalığın keşfedilmesi, ebeveynler ve çocuklarla sanal zorbalık ve bilinçli teknoloji kullanımı üzerine çalışmalar yapılması noktasında önemli kurumlardan biridir. Ayrıca sanal zorbalıkla çalışmada ebeveyn faktörünün en az okul ortamı kadar önem ve etkiye sahip olduğu söylenebilir. Çocukların çevrimiçi etkinliklerde karşılaşabilecekleri risklerin ve tehditlerin önlenmesinde ve azaltılmasında ebeveyn denetimi büyük rol oynamaktadır. Bu bağlamda okullarda hem ebeveynlere hem öğrencilere ulaşarak sanal zorbalık sorununu sosyal hizmetin okul-aile-çocuk üçgeni ile ele almak hedeflenmiştir. Araştırma lise öğrencilerinin sanal zorbalıkla baş etme düzeylerinin okul iklimi ve ebeveynlerinin çocukların bilgi iletişim teknolojileri kullanımına yönelik tutumlarından nasıl etkilendiğini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Hem ebeveynler hem de öğrenciler ile gerçekleştirilen araştırma nicel yöntem, tarama modeli ilişkisel desen ile gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler için hazırlanan veri toplama aracı sosyo-demografik bilgiler soru formu, Sanal Zorbalıkla Baş Etme Ölçeği (SZBÖ) ve Okul İklimi Ölçeği'nden, ebeveynler için hazırlanan veri toplama aracı sosyo-demografik bilgiler soru formu ve Ebeveynlerin Çocukların Bilgi İletişim Teknolojileri Kullanımına Yönelik Tutumları Ölçeği'nden oluşmaktadır. Veri toplama araçları yüz yüze olarak öğrencilere ulaştırılmış ve velilerine ulaştırmaları beklenmiştir. Ankara ili Çankaya ilçesine bağlı iki resmi lisede eğitim görmekte olan 9, 10 ve 11. sınıfta eğitim gören 450 öğrenciye ve 203 veliye ulaşılmıştır. Öğrencilerin ve velilerin soru formlarına verdikleri yanıtlar ayrı ayrı ve velisi de soru formunu dolduran öğrencilerin ebeveyn ve öğrenci soru formları eşleştirilerek analizler yapılmıştır. Öğrencilerin %82,4'ü sanal dünyada istenmedik bir içerikle karşılaşmıştır. SZBÖ toplam puanından kızlar erkeklerden daha yüksek puan almıştır ($p<0,05$). Ergenlerin kullandıkları sosyal medya uygulamalarının sayısı ile SZBÖ'den aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki

Gözde BAŞKAYA, Neslihan GÜNEY KARAMAN

Ankara Üniversitesi Eğitim Psikolojisi Anabilim Dalı

**SİBER ZORBALIK DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ'NİN TÜRKÇEYE
UYARLANMASI: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI**

Bu araştırmada ergenlerin siber zorbalık karşısındaki davranışlarının belirlenmesinde kullanılmak üzere geliştirilen Siber Zorbalık Davranış Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması amaçlanmaktadır.

Araştırmaya kolaylıkla bulunabilen örnekleme ile seçilen Ankara ilinde eğitimlerine devam eden 359 ortaöğretim ve lise öğrencisi katılmıştır. Araştırma kapsamında ölçme aracı Türkçeye çevrilerek psikometrik özellikleri incelenmiştir. Ölçme aracının yapı geçerliği Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) ile test edilmiştir. Faktör analizi öncesinde analiz için gerekli olan eksik değerler, aykırı değerler, normallik ve çoklu bağlantılılık gereklilikleri sınanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, DFA ile test edilen 16 maddelik ve 4 boyutlu (siber zorba, siber mağdur, siber savunucu, siber seyirci) ölçme aracının yeterli uyum indekslerine sahip olduğu görülmektedir ($\chi^2/sd = 2.45$, $p = .05$, RMSEA = .064, CFI = .92, GFI = .92, NNFI = .90). Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları boyutlar bazında .44 ile .85 arasında değişmektedir. Siber zorba alt boyutu için hesaplanan değer ($\alpha = .44$) kabul edilebilir değerin altında olduğundan çıkarılmıştır.

Sonuç olarak 12 maddelik ve üç boyutlu (siber mağdur, siber savunucu, siber seyirci) ölçme aracı araştırmacıların kullanımına hazır hâle getirilmiştir. Siber zorba ve mağdur rollerinin dışında farklı seyirci rollerini de ölçmeyi amaçlayan siber zorbalık ölçeğinin Türkçe alanyazına kazandırılması siber seyircilerle ilgili yapılacak araştırmalara imkân sağlaması açısından önemli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler

Siber Zorbalık Davranış Ölçeği, Siber Zorbalık, Ergenlik, Doğrulamalı Faktör Analizi, Ölçek

Uyarlama

* Bu araştırma Uzm. Psk. Gözde BAŞKAYA tarafından yürütülen yüksek lisans tezi kapsamında hazırlanmıştır.

Hümeysra Hilal Öztürk, Elifnur Yıldırım, Didem Behice Öztop

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

PSİKOSTİMÜLANLA TETİKLENEN YAYGIN MASTÜRBASYON DAVRANIŞI: OLGU SUNUMU

Giriş: Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu(DEHB) çocuklarda %5-%7 oranında görülen nörolojiksel bozukluktur(IACAPAP, 2020). Tedavisinde psikoeğitim, davranışçı önerilerin yanı sıra en sık psikostimülanlar kullanılır. Amacımız atomoksetinden fayda görmeyen 11 yaş DEHB olgusunun, metilfenidatla görülen mastürbatif davranışta artış kliniğinin paylaşılmasıdır. Olgu: Hasta, kliniğimize 3,5 yaşındayken dikkat eksikliği, söz dinlememe şikayetleriyle başvurmuş. Davranış önerileriyle izlenen hastaya yapılan psikiyatrik muayene ve psikometrik değerlendirmeler sonucunda ilkokuldayken “Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu”, “Özgül Öğrenme Bozukluğu” tanıları konulmuştur. Hastaya uzun salınlı metilfenidat başlanmış, takiplerde metilfenidat dozu 54 mg/gün’e yükseltilmiştir. Metilfenidat tedavisinin dikkat sorunlarına yeterli gelmemesi, iştahsızlık ve kilo kaybı yan etkileri nedeniyle atomoksetinle kombine tedaviye geçilmiştir. Takipte ders başarısı artan, hareketlilik, karışık olma ve dikkatsizlik semptomlarında düzelme olmuştur. Hasta 11 yaşındayken annesinin fark ettiği mastürbatif davranışları sebebiyle aile atomoksetini kesmiştir. Aileye çocuklardaki cinsellik algısı üzerine psikoeğitim verilerek dürtüsellik sebebiyle uzun salınlı metilfenidat 54mg/gün ve kısa salınlı metilfenidat 10mg/gün tedavisine geçilmiştir. Hastanın takiplerinde mastürbasyon sıklığında artış, misafir varken odasında veya okulda teneffüslerde mastürbasyon yapma davranışı gelişmiştir. Bu nedenle ailenin işlevselliğinin bozulduğu öğrenilmiştir. Yapılan Naraonjo Advers İlaç Reaksiyon Olasılık Ölçeği puanı 7, muhtemel adverse efekt, olarak değerlendirilmiştir. Süreçte cinsel istismar, uygunsuz cinsel uyarana maruz kalma öyküsü sorgulanmış ve düşünülmemiştir. Kontrollerinde hastanın ilacı kullanmadığı günlerde mastürbatif davranışlarının olmadığı öğrenilmiştir. Metilfenidat tedavisi kesildiğinde işlevselliği bozucu mastürbasyon şikayeti geçmiştir. Tedaviye atomoksetinle devam edilmiş, bu dönemde mastürbatif davranışlar olmamıştır. Atomoksetinden yeterli fayda görmeyen hastaya kısa salınlı metilfenidat 10mg/gün başlanarak, uzun salınlı metilfenidat 27mg/gün’e geçilmiş, tedricen arttırılarak 54 mg/gün’e çıkartılmıştır. Uzun salınlı metilfenidat 54mg/gün kullandığında mastürbatif davranışlarda tekrar artış olmuştur.

Hümeysra Hilal Öztürk, Elifnur Yıldırım, Didem Behice Öztop

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Tartışma: Psikostimülanlar, DEHB'nin farmakolojik tedavisinde sık kullanılan ajanlardır. İştahsızlık, kilo kaybı ve uykusuzluk bilinen yan etkileridir. Psikostimülanların yetişkinlerde cinsel işlevi arttırdığı ve kolaylaştırdığı bilinmektedir. Literatürde 7 yaş kız çocukta psikostimülanla tetiklenen yaygın mastürbasyon davranışı bildiren olgu bulunmaktadır. Bunlara göre, klinikte sıkça kullandığımız psikostimülanların nadir görülen yan etkilerinin farkında olmak önem taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: metilfenidat, psikostimülan, mastürbasyon

Işıl Kayı , Büşra Olcay Öz

Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları

DİKKAT EKSİKLİĞİ VE HİPERAKTİVİTE BOZUKLUĞU VE KOMORBİD DAVRANIM BOZUKLUĞUNDA GUANFASİN KULLANIMI: İKİZ OLGULAR

Giriş: Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğunun (DEHB) çekirdek belirtileri hiperaktivite/dürtüsellik ve dikkatsizlik olmak üzere iki kategoriden oluşmaktadır. Bireyin bilişsel, akademik, davranışsal, duygusal ve sosyal işlevselliğini etkileyebilmektedir. Davranım bozukluğu (DB), insanlara ya da hayvanlara karşı fiziksel zarar verme, hırsızlık, başkasının malına zarar verme ya da kuralları ihlal etme ile karakterize, süreklilik gösteren ve tekrarlayan bir davranış şeklidir. (1,2). DEHB ile DB sıklıkla komorbidite göstermektedir. DEHB çocukluk çağında en sık görülmekte ve metilfenidat gibi stimülan ilaçlarla başarılı bir şekilde tedavi edilmektedir.(3)Ancak bazen stimülanlara yanıt vermediği ya da stimülanların yan etkilerinin tolere edilmemesi ve bazı durumlarda stimülanlar kontrollü reçeteye satıldığı için aileler tarafından tercih edilmeyebilmektedir. Yapılan araştırmalarda katılımcıların %20-35'inin başlangıçtaki stimülan tedavisine yetersiz yanıt verdiği bildirilmektedir.(4) Bu nedenle DEHB tedavisinde stimülan olmayan atomoksetin, klonidin ve guanfasin alternatifleri geliştirilmiştir. Bu tedavilerin tümü, DEHB'yi tedavi etmek için FDA tarafından onaylanmıştır(5). Bu yazıda DEHB ve DB komorbiditesi olan ve metilfenidat, atomoksetin, risperidon, haloperidol tedavilerine yanıt alınamayan ancak guanfasin tedavisi sonrası semptomlarında belirgin düzelme saptanan ikiz kız olgular sunulmuştur.

Olgular: 12 yaş 9 ay ikiz kız kardeşler (CK-CK)ilk olarak 2014 yılında aşırı hareketlilik, çok konuşma, hırçın davranma, akranlarıyla anlaşamama şikayetleri ile annesi eşliğinde kliniğimize başvurmış olup DEHB tanısı ile takip ve tedavi edilmiştir. Mevcut şikayetlerine yaşça büyük tanımadıkları erkeklere sarılma, derste uyumu bozma, kızdığı anda anneye vurma, küfür etme, hayvanlara acımasızlık, evden habersiz çıkma gibi şikayetler eklenmiştir. DEHB ve DB komorbiditesi gözlenen olgulara 9 yıllık tedavi sürecinde metilfenidat, atomoksetin risperidon, haloperidol tedavileri etkin dozda kullanılmıştır. Ancak olguların semptomlarında belirgin bir düzelme görülmemiştir. Özgeçmişlerinde tek yumurta ikizi kız kardeşlerin kreş döneminde arkadaşlarından motor-mental olarak geride seyrettiği düşünülmüş, hafif düzeyde bilişsel gelişimde gecikme tanısıyla eğitime yönlendirilmişlerdir.

Işıl Kayı , Büşra Olcay Öz

Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları

Mevcut tedavilerden etki görmeyen ikiz olgulara Guanfasin 1 mg başlanmış olup 1mg/hafta artış olacak şekilde 4 mg'a çıkıldı. Ayrıca risperdal 1 mg tedavisine devam edildi. Boy/kilo ve EKG takibi yapılan olguların Guanfasin kullanımına bağlı ilk iki hafta uyku hali, sabah zor uyanma hali belirtileri gözlemlendi. Bunların dışında başka bir yan etki saptanmadı. Takiplerde anne ve öğretmen ile görüşülmüş, formları yenilenmiş olan olguların hiperaktivite skorlarının belirgin azaldığı, klinik gözlemde de hiperaktivitenin belirgin azaldığı aynı zamanda davranım bozukluğu şikayetlerinin gerilediği, en belirgin farkın dürtüsellik üzerinde olduğu görülmüştür.

Sonuç: Amfetamin veya metilfenidatı tolere etmeyen ya da tedavi etkinliği olmayan hastalar, özellikle iştah azalması, uykusuzluk veya taşikardisi olan hastalar için guanfasin uygun bir seçenektir. DEHB ve komorbid psikiyatrik bozuklukları olan hastalarda guanfasin etkili bulunmuştur. DEHB , mental gerilik ve DB'nun bir arada görüldüğü olgularda yüksek dozlarda MPH kullanımı veya çoklu ilaç kullanımları olabilmektedir. ,Guanfasin , DB ve komorbid davranım bozukluğunda kullanımı üzerine çalışmaların artmasıyla, antipsikotiklere ve duygudurum dengeleyicilere göre daha az yan etkiye sahip, iyi tolere edilen bir ilaç olması açısından çocuk ve ergenlerde öncelikli tercih potansiyeli oluşturabilir.

1. American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. 2013 May 22 [cited 2022 Dec 2]; Available from: /record/2013-14907-000
2. Weisz JR, Kazdin AE. Evidence-based psychotherapies for children and adolescents [Internet]. [cited 2022 Nov 27]. 622 p. Available from: <https://www.routledge.com/Evidence-Based-Psychotherapies-for-Children-andAdolescents/Weisz-Kazdin/p/book/9781462522699>
3. Pelham WE, Aronoff HR, Midlam JK, Shapiro CJ, Gnagy EM, Chronis AM, Onyango AN, Forehand G, Nguyen A, Waxmonsky J. A comparison of ritalin and adderall: efficacy and time-course in children with attention-deficit/hyperactivity disorder. Pediatrics. 1999;103:e43.
4. Pliszka S; AACAP Work Group on Quality Issues. Practice parameter for the assessment and treatment of children and adolescents with attention-deficit/hyperactivity disorder. J Am Acad Child Adolesc Psychiatry. 2007;46:894-921.
5. Faraone SV, Biederman J, Spencer TJ, Aleardi M. Comparing the efficacy of medications for ADHD using meta-analysis. MedGenMed. 2006;8:4.

Merve Okumuş, İpek Süzer Gamlı, Cemre Yaşöz, İbrahim Adak

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

AKRAN ZORBALIĞI NEDENİYLE ÖRGÜN EĞİTİMDEN UZAKLAŞAN ERGEN: OLGU SUNUMU

Özet: Okul çağındaki çocuklar ve ergenler arasında ciddi bir sorun olan akran zorbalığı, bu dönemlerde en sık maruz kalınan şiddet türlerinden biridir. Akran zorbalığı, zorba ve mağdur arasında asimetrik bir güç ilişkisinin bulunduğu, düzenli biçimde tekrar eden, bilinçli olarak zarar verme amacı taşıyan agresif davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Zorbalık, fiziksel veya sözel olarak görülebilir olduğu gibi, bir grup tarafından dışlanma gibi dolaylı yolla da olabilmektedir. Akran zorbalığı, mağdur açısından kalıcı ruhsal etkileri olabilen bir durumdur. Zorbalığa maruz kalan kişi, anksiyete, depresyon, kendine zarar verici davranışlar, intihar düşünceleri gibi psikiyatrik belirtiler için artmış risk altındadır. Tüm bu sorunlar düşük okul başarısına yol açabilmekte hatta okulu bırakma riskini artırabilmektedir. Bu yazımızda akran zorbalığına maruz kaldıktan sonra örgün eğitimden açık öğretime geçmek için başvuran ergen olguyu sunuyoruz. Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Çocuk Psikiyatrisi Polikliniği'ne, örgün eğitimden açık öğretime geçmek için rapor istemiyle on yedi yaşında kız çocuk annesi ile başvurdu. Yapılan görüşmelerde hastanın on üç yaşına kadar okul başarısının yüksek olduğu öğrenildi. Sonrasında hastanın 8.sınıfta maruz kaldığı akranları tarafından dışlanma, alay edilme, eşyalarının çalınması ile başlayan okula gitmek istememe, içine kapanıklık, özgüven eksikliği, odaklanma problemleri, kendini toplumdan izole etme ihtiyacı ve çökkün duygudurumun ortaya çıktığı öğrenildi. Olweus öğrenciler için akran zorbalığı anketi uygulandı. Hasta Yaygın Anksiyete Bozukluğu (YAB) ile Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) tanıları ile son 4 yıldır sertralin 75 mg/gün, son 2 yıldır uzun etkili metilfenidat 36 mg/gün kullanmaktaydı. Tedavi ile birlikte hasta kaygılarında azalma ve odaklanmasında artış olduğunu ifade etse de uzun yıllar boyunca zorbalığa maruz kalmış olmasının neden olduğu ait olamama ve değersizlik hissi örgün eğitime adapte olmasını engelliyordu. Çocuk ve ergenlerde zorbalığın etkileri üzerine literatürde birçok çalışma olmasına rağmen; çocuğun toplumsal hayattan uzaklaşması üzerine yapılmış az sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu olguda YAB ve DEHB tanıları olan bir kız çocuğunda akran zorbalığının eğitim sürecine olan etkisinin tartışılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: zorbalık, ergen, eğitim, akran, depresyon

Özge Tekeli Uçar, Damla Eyüboğlu

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

CİNSEL KİMLİK HOŞNUTSUZLUĞU VE AKRAN ZORBALIĞI – BİR OLGU SUNUMU

Cinsel kimlik hoşnutsuzluğu kişinin biyolojik cinsiyeti veya cinsel rolünden sürekli bir şekilde rahatsızlık duyması, karşı cinsten olma isteği veya ısrarlı bir şekilde karşı cinsiyetle özdeşim kurma ile seyreden klinik bir durumdur. LGBT kimliği nedeniyle aileleri, akranları ve yakın çevreleri tarafından maruz kaldıkları zorbalığın, kendilik algısı ve diğerleriyle ilişkilerini şekillendirerek bireylerin hem şuan hemde gelecek dönemlerdeki ruhsal sağlığını olumsuz etkilediği bilinmektedir. Bahsedeceğimiz olgu 16 yaşında cinsel kimlik ve cinsel yönelim ile ilgili yardım beklentisi, sosyal anksiyetesi ve ailesi-arkadaşları tarafından zorbalığa maruz kalması sebebiyle polikliniğe başvurdu. Vaka ile görüşmelerde şuan kadar hiç arkadaşı olmadığı, sınıftaki kişilerin kendisine lakap taktığı, okulda kimseyle konuşmadığı, anne-baba ve akrabalarının kendisine sürekli biyolojik cinsiyetini vurgulayarak önerilerde bulunduğu öğrenildi. Kendisini bildi bileli kendini karşı cinsten hissettiği, evde yalnız kaldığında oje sürdüğü, perdeden duvak yaptığı, makyaj yaptığı, ergenlikle beraber gelişen vücut özelliklerinden (sesinin kalınlaşması, sakal ve bıyık bölgesinde tüylenme) rahatsız olduğu öğrenildi. Anne-babasına kendisini karşı cinsten hissettiğini söylediğinde babasının kendisine hakaret ettiği, desteklemek yerine düşüncesindeki yanlışlığı vurgulamak için eylemlerde bulunduğu öğrenildi. Ailesi ile yapılan görüşmelerde 3-4 yaşlarında kız bebeklerle ve tencere tava ile oynadığı, daha çok evcilik oyunlarını tercih ettiği, ancak mevcut duruma karşı çok sert tutumları olduğu görüldü. Genel görünüm ve davranış yaşından küçük gösteren, giyimi sosyoekonomik düzeyiyle uyumlu, yürüyüşü feminen, el hareketleri feminen, görüşmede istekli, doğumda atanan cinsi erkek, ergen. Kendiliğinden verbalize, kısık sesle konuşan, duygudurumu kaygılı. Yapılan görüşmelerde cinsiyet disforisi ile ilgili psikoeğitim verildi, sosyal anksiyete ile ilgili bilişsel davranışçı uygulamalar yapıldı. Durumun rasyonelinin aile ve olgu tarafından kavranması, egoyu destekleyici müdahaleler ile maruz kalınan zorbalıklara verilen tepki değişmiş oldu ve zorbalıklarında zamanla azaldığı görüldü. Cinsiyet hoşnutsuzluğu olan gençlerde bir azınlık olmanın verdiği stres, deneyimlenen cinsiyet ile eşleşmeyen bir bedende yaşamının verdiği sıkıntı, akranları-çevreleri tarafından dışlanma ve eleştirilme sonucunda yüksek oranda duygusal ve davranışsal sorunlar olduğu saptanmıştır. Anahtar kelimeler: cinsel kimlik hoşnutsuzluğu, akran zorbalığı, ergen

Kesik S, Tarakçioğlu MC

İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları ABD

AKUT BAŞLAYAN PSİKİYATRİK SORUNLARDA UNUTULMAMASI GEREKEN TETİKLEYİCİ: ZORBALIĞA UĞRAMA

Zorbalık, güç eşitsizliği olan kişiler arasında güçlü olan bireyin veya grubun zayıf olanı korkuya, rahatsızlığa veya yaralanmaya yol açan sözel, fiziksel, sosyal veya psikolojik saldırılara bilinçli olarak ve tekrarlayan şekilde maruz bırakması olarak tanımlanmaktadır. Gençlerin yaklaşık %20-25'inin zorbalığa uğradığı bildirilmiştir. Zorbalık okul başarısının düşmesi, okul devamsızlığı, depresyon, anksiyete bozuklukları, psikosomatik sorunlar, suisid düşünceleri, psikotik belirtiler, uyku problemleri gibi sorunlara yol açabilmektedir. Özel gereksinimli çocukların olmayanlara göre yaklaşık 1.5 kat, entelektüel yetersizlik tanılı çocukların ise normal gelişim gösteren çocuklara göre 2.84 kat daha fazla zorbalığa uğradığı görülmüştür.

17 yaşında entelektüel yetersizlik ve serebral atrofi tanılarıyla takipli kız hasta, ailesi tarafından agresif davranışlar sebebiyle kliniğimize getirildi. Son 2 aydır önceden sinirlenmediği şeylere sinirlenme, kıyafetlerinin kenarını koparma, eşyaları ve yemekleri çöpe atma, kaş ve saç yolma, idrar kaçırma sıklığında artış, uykuya dalmakta güçlük yaşadığı bilgisi aileden alındı. Tetikleyici olay, travma, istismar, enfeksiyon sorgulandı ancak aile tarafından şüpheli bir durum tariflenmiyordu. Öğretmenden gelen bilgi formunda son birkaç haftadır eskiden olmayan hırçınlık ve agresif davranışlar olduğu belirtilmişti. Hastaya risperidone 1 mg günde bir kez yarım tablet şeklinde başlandı, 2 hafta sonra hastanın agresif davranışlarının belirgin azaldığı, uykuya dalma sorunun düzeldiği belirtildi. 3. ay sonunda ilaç kesilerek yaz tatili sürecinde ilaçsız takip edildi. Okula başladıktan 1 ay sonra benzer davranışların tekrar başlaması üzerine hasta ile yapılan görüşmede okulda teneffüslerde ona sözel zorbalıkta bulunan otizm spektrum bozukluğu tanılı bir çocuk olduğu öğrenildi ve aileyle paylaşıldı. Ailenin, okul yönetimine bu durumu bildirmesine rağmen çocuğun zorba tavırlarının kontrol altına alınamadığı öğrenildi. Risperidone 0.5 mg/gün tedavisi tekrar başlanan ve şikayetleri azalan hasta halen ilaç tedavisine devam etmektedir.

Kesik S, Tarakçioğlu MC

İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları ABD

Akut davranış değişiklikleri şikayeti ile başvuran çocuk ve ergenlerde diğer psikopatolojilerin yanısıra zorbalığa uğrama olasılığı da akla gelmelidir ve başlangıçta zorbalığa uğrama tariflenmeyen vakalarda dahi sonraki görüşmelerde tekrardan sorgulanması önem taşımaktadır. Özellikle özel gereksinimli çocukların zorbalığa uğrama açısından daha yüksek risk taşıdığı altında olduğu hatırlanmalıdır. Zorbalık öyküsünün öğrenilmesinin ardından etkin önleme ve mücadele programlarının okullarda yaygınlaştırılması koruyucu ruh sağlığı açısından ciddi önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ergen, Akran Zorbalığı, Özel Gereksinimli Çocuk, Entelektüel Yetersizlik

Anahtar kelimeler: cinsel kimlik hoşnutsuzluğu, akran zorbalığı, ergen

Sevgi T. Aytekin¹, Aysun Doğan¹, Sibel Kazak², Başak Şahin Acar², Deniz Tahiroğlu³

1 Ege Üniversitesi

2 Ortadoğu Teknik Üniversitesi

3 Boğaziçi Üniversitesi

AKRAN ZORBALIĞINI ETKİLEYEN OKUL FAKTÖRLERİNİN İNCELENMESİ

Zorbalık, çoğunlukla güç dengesizliği ile karakterize edilen saldırgan davranışın bir alt

kümesi olarak tanımlanmaktadır ve pek çok ülkede karşılaşılan ciddi bir sorundur. Amerika ve Avrupa'da yaklaşık 50 yıldır akran zorbalığı çalışmaları yürütülürken, ülkemiz literatüründe çok daha kısa süreden beri yer alan bir araştırma konusudur. Uluslararası ve ulusal alanyazında yer alan çalışmalar akran zorbalığının görülme sıklığına dair farklı bulgular ortaya koymaktadır. Bu çalışmada da, zorbalık davranışlarını azaltabilmek ve bu davranışlara nasıl müdahale edilebileceğini

planlayabilmek amacıyla hem ülkemizdeki zorbalık davranışlarını hem de etkileyen faktörlerden biri olan okula dair değişkenlerin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 18 farklı şehirdeki 28 okulda öğrenim gören toplam 598 ilkökul, ortaokul ve lise öğrencisi oluşturmaktadır.

Öğrencilerden demografik bilgi formu, Geleneksel Akran Zorbalığı Ölçeği, Akran Kabul/Reddi Ölçeği ve Çocuk ve Ergenler için Okula Bağlanma Ölçeğinden oluşan anket bataryasını doldurmaları istenmiştir. İlkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinin zorbalık davranışlarının farklılaşıp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Sonuç olarak sınıf düzeyleri arasında zorbalık davranışlarının anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür, zorbalığa maruz kalmanın (kurban olma) ise sınıf düzeyleri arasında anlamlı şekilde farklılaştığı ve ortaokul öğrencilerinin

zorbalığa maruz kalma düzeyinin lise öğrencilerine kıyasla daha fazla olduğu görülmüştür. Buna ek olarak zorba ve kurban olma davranışlarının yordayıcılarının incelenebilmesi için yapılan regresyon analizi sonucunda zorba alt ölçeği için cinsiyet, sınıf, akran kabulü, akran reddi, okula ve öğretmene bağlılığın zorbalık davranışlarını %17 oranında yordadığı, kurban olma alt ölçeği için cinsiyet, sınıf, akran kabulü, akran reddi, okula ve öğretmene bağlılığın kurban olma davranışlarını %25 oranında

yordadığı görülmüştür. Çalışmada alanyazındaki sonuçlarla tutarlı olacak şekilde zorbalık davranışları ile okula dair faktörlerin ilişkisine dair bulgular ortaya çıkmıştır. Bu nedenle okul ikliminin, öğretmenlerin ve çocukların akran ilişkilerinin de zorbalık davranışlarına dair çalışmalarda derinlemesine araştırılması büyük önem taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: Akran zorbalığı, ergenlik, okul, öğretmen, akran

Ümmühan Büyükkal¹, Sultan Çiçek², Sadettin Burak Açıkel¹

1 Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

2Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Çocuk Nörolojisi Bilim Dalı

PANİK BOZUKLUK AYIRICI TANISINDA EPİLEPSİ: OLGU SUNUMU

Giriş: Epileptik hastalarda genel topluma göre psikiyatrik bozukluklar (duygudurum bozuklukları, anksiyete bozuklukları, kişilik değişiklikleri, psikotik bozukluklar vb.) daha sık görülmektedir. Psikiyatrik bozukluklar epilepsi ile birlikte olabileceği gibi; epilepsiye bağlı da olabilmektedir. Olgumuzda sertralin tedavisine yanıtız panik bozukluk belirtilerinde antiepileptik tedaviyle gerileme görülmüş olup, bu olgu sunumunda panik bozukluk ayırıcı tanısında organik patolojilerin önemine değinilecektir.

Vaka:10 yaş,3.Sınıf kız hasta,2 yıl önce ani başlangıçlı,10 dakika kadar süren, kötü bir şey olacakmış gibi hissetme, titreme, terleme, çarpıntı ve beklenti anksiyetesi şikayetleriyle dış merkeze başvurmuş,panik bozukluk ön tanısı ile sertralin 25 mg/gün başlanmıştır.7 ay süren takibinde doz 75 mg/gün'e kadar çıkılmış ancak semptomlarında iyileşme olmayıp semptomlarının sıklığı artmıştır. Hastanın yaşı ve anksiyöz şikayetlerinin atipik seyri (ataklar sırasında dış uyaranlara cevap vermeme, atak esnasında olanları hatırlamama, ilaç tedavisine yanıtızlık,) nedeniyle nöroloji konsültasyonu istenmiştir. Çekilen ilk EEG, HPV sırasında ortaya çıkan jeneralize paroksizmal bozukluğun varlığı şeklinde, 3 ay sonraki çekilen kontrol EEG sol temporal nadir epileptik anomali şeklinde raporlanmış, karbamazepin tedavisi başlanmıştır. Karbamazepin dozu 200 mg/gün'e çıkılmış, tedavi ile semptomlarında gerileme gözlenmiştir. İlk başvuruda ÇADÖ-Y Total anksiyete puanı 72 (PB > 80 , OKB : 71) iken antiepileptik tedavi sonrası 49 (PB : 56 , OKB : 60) olarak hesaplanmıştır.

Tartışma: Nöropsikiyatrik belirtilerin epileptik nöbetlerin her döneminde izlenebildiği bazen de ruhsal belirtilerin nöbetin tek bulgusu olabildiği bildirilmektedir. Ülkemizde yapılan çalışmalarda 6-13 yaş arasında panik bozukluk sıklığının %0,03 olduğu, semptom başlangıcının 15 ila 19 yaşları arasında zirve yaptığı saptanmıştır. Bu bilgiler ışığında erken ergenlik döneminde panik bozukluk belirtileri varlığında ayırıcı tanıda organik patolojilerin akılda tutulması önemlidir.

Anahtar kelimeler: Epilepsi, panik bozukluk, ergenlik

Özge ÇELİK BÜYÜKCERANİ, Rahime Duygu TEMELTÜRK², Hakan ÖĞÜTLÜ³, Yağmur ÖZGÜR², Didem Behice ÖZTOP²

1 Iğdır Dr. Nevruz Erez Devlet Hastanesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları

2 Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı,

3 Serbest çalışan hekim, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları

ANOREKSİYA NERVOZANIN YEMEK ÖNCESİ ANKSİYETESİNİN TEDAVİSİNDE LORAZEPAM KULLANIMI

Amaç: Bu olgu serisinin amacı, anoreksiya nervoza (AN) tanısı almış ergen hastalarda yemek öncesi anksiyetenin tedavisinde bir benzodiyazepin olan lorazepamın kullanımını araştırmaktır. Çalışmada, lorazepamın bu hastalarda anksiyeteyi azaltma, gıda alımını artırma ve tedaviye uyumu iyileştirme üzerindeki etkilerini değerlendirmeyi amaçlanmıştır.

Yöntem: AN'li üç ergen kız olgu, klinik özellikleri, tedavi müdahaleleri ve sonuçları vurgulanarak sunulmuştur. Hastalar tedavi rejimlerinin bir parçası olarak farmakoterapi (fluoksetin, aripiprazol ve lorazepam) ve psikoterapi (bilişsel-davranışçı terapi) kombinasyonu ile izlenmiştir. Lorazepam uygulamasının dozu ve süresi her hasta için bireysel olarak düzenlenmiştir.

Sonuç: Lorazepamın diğer ilaçlarla birlikte verilmesi, hastalarda yemek öncesi anksiyetenin azalmasını ve gıda alımının artmasını sağlamıştır. Ayrıca, tedaviye uyum ve motivasyon artmış, tüm olgularda kilo alımı ve menstrüel döngülerin yeniden başladığı gözlemlenmiştir. Lorazepamın bu olumlu etkileri ilacın kesilmesinden sonra da devam etmiştir.

Tartışma: Bu olgu serisi, AN'li ergen hastalarda yemek öncesi anksiyete tedavisinde lorazepam kullanımının anksiyeteyi azaltmada, tedaviye uyumu artırmada ve sağlıklı beslenme alışkanlıklarını kolaylaştırmada faydalı olabileceğini göstermektedir. Bununla birlikte, mevcut kanıtların yetersiz olması nedeniyle, benzodiyazepinler AN için ilk basamak tedavi olarak önerilmemektedir ve potansiyel bağımlılık ve yoksunluk riskleri nedeniyle kullanımlarında dikkatli olunmalıdır. AN tedavisinde farklı tip ve dozlar da dahil olmak üzere benzodiyazepinlerin etkinlik ve güvenliğini değerlendirmek için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Anoreksiya nervoza, lorazepam, yemek öncesi, anksiyete

**Yiğit ÖZAYDIN, Buket CANLAN ÖZAYDIN,
Börte GÜRBÜZ ÖZGÜR, Hatice AKSU**

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD

**OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU TANILI ERGENLERDE TEDAVİ
YÖNETİMİNDE GUANFASİN KULLANIM ENDİKASYONLARI VE
YAN ETKİLER: OLGU SERİSİ VE LİTERATÜRÜN GÖZDEN
GEÇİRİLMESİ**

Amaç: Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), erken çocukluk döneminde başlayan ve yaşam boyu süren nörogelişimsel bir bozukluktur. DSM-5'e göre, OSB'nin belirtileri arasında iletişim becerilerinde eksiklikler ve sosyal etkileşimde farklılıklar, kısıtlı ilgi alanları, tekrarlayıcı ve stereotipik davranışlar ile genel işlevsellikte bozulma yer almaktadır. Bu temel semptomların yanı sıra OSB'de öfke nöbetleri, saldırganlık, kendine zarar verme, kaygı, hiperaktivite, dürtüsellik ve dikkat dağınıklığı gibi pek çok duygusal ve davranışsal bozukluk görülebilmektedir. Bu bozukluklar işlevsellikte azalmaya ve bakımverenler için önemli duygusal ve ekonomik yüke yol açabilmektedir. Bu olgu serisinde OSB tanısı olan ergenlerde guanfasin kullanım deneyimimizi paylaşmayı amaçladık. Yöntem: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalında takip edilen yaşları 11-16 arasında değişen 10 OSB tanısı olan ergen olguda guanfasinin kullanım endikasyonu, ilaç etkileri, yan etki, ilaç etkileşimi, semptom şiddetindeki değişiklikler vaka bazında tartışılmıştır.

Sonuçlar: Guanfasin kullanılan olguların 7/10'u erkekti. Olgu serimizde OSB tanılı ergen olgularda sıklıkla guanfasin tedavisinin antipsikotik tedavi ile birlikte kullanıldığı, diğer ilaç tedavilerine yanıtız olgularda ya da yan etki nedeniyle ilaç değişikliği ihtiyacı olan durumlarda tercih edildiği görülmüştür. Olgularda DEHB tedavisi için metilfenidat kullanımı ile tekrarlayıcı davranışlarda artma, karın ağrısı, baş ağrısı, irritabilite, duygudurum labilitesi; atomoksetin kullanımı ile irritabilite ortaya çıktığı için guanfasine geçildiği belirlenmiştir. Yan etki olarak bir olguda guanfasine bağlı baş ağrısı şikayeti görülmüş olup doz azaltılarak şikayet ortadan kalkmıştır. Olguların ortalama guanfasin kullanım dozu 4,4 mg/gün olarak saptanmıştır.

Yiğit ÖZAYDIN, Buket CANLAN ÖZAYDIN, Börte GÜRBÜZ ÖZGÜR, Hatice AKSU

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD

Tartışma: Ergenlik dönemindeki OSB tanılı hastalarda duygusal ve davranışsal bozuklukların artması nedeniyle polifarmasi ihtiyacı gündeme gelmektedir. Ülkemizde 2022 yılında piyasaya sürülen Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) tedavisinde kullanım endikasyonu olan alfa-2 adrenerjik reseptör agonisti guanfasin, OSB tanılı çocuk ve ergenlerin tedavi yönetiminde umut vadeden yeni bir seçenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Her ne kadar OSB'ye eşlik eden semptomlara yönelik spesifik bir farmakoterapi olmasa da çocuk ve ergen yaş grubunda kullanım onaylı ilaç repertuarının genişlemesi klinisyenin zorlu vakaların yönetiminde elini güçlendirmektedir. Klinik pratikte kullanımı yeni olan guanfasinin DEHB'ye eşlik eden psikiyatrik bozukluklarda çok yakından takip edilerek kullanılması ve yan etkilerin takiplerde düzenli olarak sorgulanması akıldan çıkarılmamalıdır.

Anahtar kelimeler: Ergen, Farmakoterapi, Guanfasin, Otizm spektrum bozukluğu, Yan etki

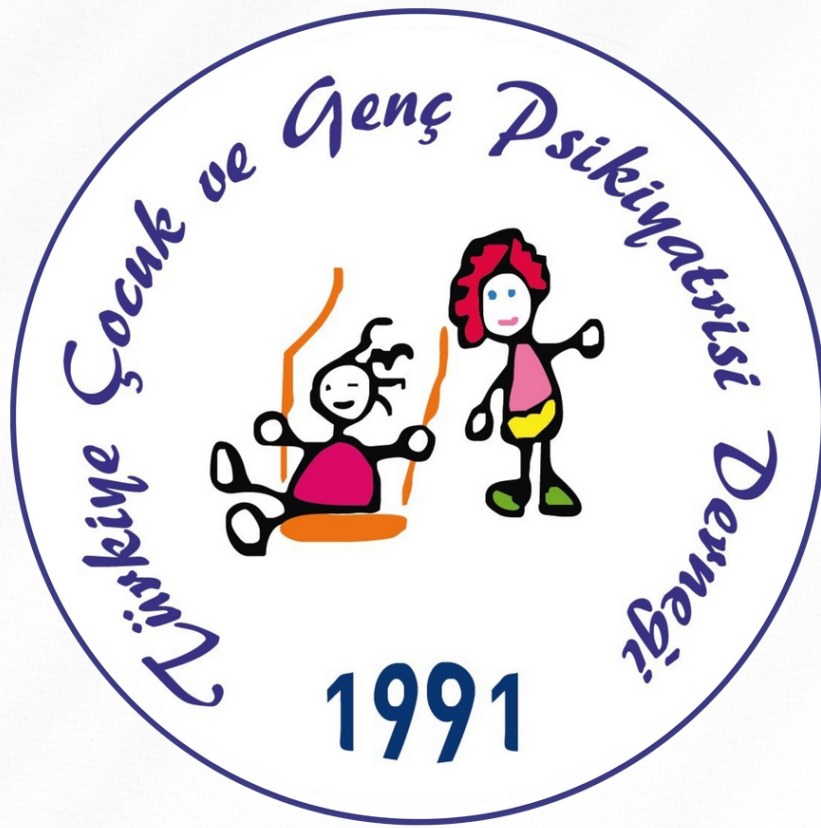
Sibel PEKİN GÜNEŞİ, İbrahim TANRIKULU²

1 Milli Eğitim Bakanlığı, Gaziantep

2 Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri, Gaziantep

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİ ARASINDA KARDEŞ ZORBALIĞININ DOĞASI

Bu araştırma, kardeş zorbalığı davranışlarının doğasını, ne sıklıkla, kime veya kimlere, neden, nerede ve ne zaman gerçekleştiğini tespit etmeyi amaçlamıştır. Katılımcılar, dördüncü sınıf Türk ilkokul öğrencilerinden, kardeşi olan 356 çocuktan (191 kız ve 165 erkek) oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Yenilenmiş Kardeş Zorbalığı Ölçeği, Kardeş Zorbalığını Kimin Kime Yaptığı Anketi, Kardeş Zorbalığının Yapılma Sebepleri Anketi, Kardeş Zorbalığının Yapıldığı Yerler ve Zamanlar Anketi ve Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Bulgular, en sık karşılaşılan zorbalık davranışlarının lakap takmak, dövmek, zorluk çıkarmak veya alay etmek olduğunu ortaya çıkarmıştır. Kardeş zorbalığını en sık gerçekleştiren kardeşin büyük erkek kardeş olduğu ve en sık kardeş zorbalığına maruz kalan kardeşin küçük erkek kardeş olduğu bulgulanmıştır. Kardeş zorbalığının en sık raporlanan sebepleri, eğlenme, intikam ve can sıkıntısıdır. Kardeş zorbalığının, ebeveynlerinin olmadığı veya kardeşlerin birlikte vakit geçirdiği yerler ve zamanlarda en sık gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda, evde kardeş zorbalığını önlemek ve müdahale edebilmek, okullarda akran zorbalığı ve siber zorbalığı davranışlarını önlemede etkin rol oynayabilir.

28. Ergen Günleri Kongre Kitapçığı

DÜZENLEME KURULU ADINA

Sempozyum Eş Başkanları

Prof. Dr. Füsun Çuhadaroğlu, Doç. Dr. Murat EYÜBOĞLU

Sempozyum Sekreteri

Doç. Dr. Damla EYÜBOĞLU

Kitapçık Tasarım & Dizgi

Dr. Süleyman Emre Özyürek

Aralık 2023